БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1928 чылда үндезилетингеН

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1955 АВГУСТ 30 ВТОРНИК № 174 (3368)

Өртээ 20 коп.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

Тарааны—күрүнеге (1 арын).

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ (1 арын).

С. Ортун-оол. — Партия чырыдыышкынының четкизинде чаа өредилге чылынга үлегерлиг белеткенир (2 арын).

Бистиң областың колхозтарында (2 арын).

СЭКП Кызыл хооркомунуң пленуму (2 арын).

Кызыл хоорай башкыларының август чөвүлел хуралы (3 арын).

Т. Оюн. — Колхозта тудуг ажылы (3 арын).

Я. Макаренко. — Совет болгаш югослав найыралдың быжыг үндезини (3—4 арыннар).

УЛУС ДЕМОКРАТИЯЗЫНЫҢ ЧУРТТАРЫНДА (4 арын).

Парламентилер аразының эвилелиниң 44-кү конференциязы (4 арын).

Парламентилер аразының эвилел чөвүлелиниң хуралы (4 арын).

Кукурузаны тарып өстүреринің айтырыгларының талазы-биле улустар аразының конференциязы (4 арын).

Англи-египет шериглерни Судандан үндүрер дугайында айтырыг (4 арын).

Күүселдениң хыналдазы— организастыг ажылда кол чүүл

Улус ажыл-агыйының бүгү адырларын улам ыңай дүрген хөгжүдүниң база совет улустуң материалдыг болгаш культурлуг чаагай амыдыралын бедидериниң талазы-биле Коммунистиг партияның ажылдап кылган программазы амыдыралда чедиишкиннин-биле боттанып турар. Партияның бирги черге аар индустрияны сайзырадыр, аңаа үндезилээш көдээ ажыл-агыйны хөгжүдер политиказы чайгылыш чокка күүсетиниң турар.

Ол бүгү чедиишкиннер совет кижилерни өөртүп турар. Ынчалза-даа чедиишкиннерге менээргенир болгаш оожургаар сеткил бистерге турбас ужурлуг. ТК-ның июль Пленумунуң шиитпирлерине сорук кирген бистиң чуртувустуң ажылчы чоннары партияның XX съездизин ажылагый, культура тургузуушкунунуң чаа-чаа көргүзүглери-биле чедиишкинниг утказуруның күзел-чүткүлүнде сырый каттышканнар. Ол дугайын чер-черниң партия, совет, ажыл-агый болгаш хөй-ниити организацияларының массалыг хуралдарынга чугаалашкылаан. Ажыл-агый чылын чедиишкинниг доозар дээш социалистиг чарыш ажылчы чоннарның ортузунда улуг хемчээлдии-биле калбарган.

Бүгү улустуң амты үеде шак ындыг күш-ажылчы, политиктиг көдүрлүүшкүнүң үезинде партияның болгаш чазактың директиваларының база боттарының шиитпирлериниң күүселдезин хынаары болгаш организастаары партия райкомнарының, хооркомунуң, эге организацияларының бирги черге хүлээлгези болур.

Кадрларның шын шилилгези база күүселденің хыналдазы — организастыг ажылда кол чүүл деп партия бисти өөредип турар. Күүселденің хыналдазы болза, бистиң организакчы ажылывыста четпестерни, ооң үнүп кээп турар үндезин чылдагаанарын илередир, илерээн четпестерни үзүткаарының аргаларын болгаш чүүктарын тодаргайлаар, ажылга үзүктелиишкиннерни болгаш сандараашкыннарны болдурбас.

Ындыг төлээде, күүселденің хыналдазы эчис сорулгага четкен турүүн дээр болза, ол ажылды үе-үелиг эвес, харын үргүлчү чорудар, ындыг хыналдаларны өйнин чергениң кижилери эвес, харын чогуур авторитеттиг кижилер — организацияларның удуртукчулары боттары чорудар ужурлуг деп бисти И. В. Сталин өөреткен.

Ол бүгү негелделерни үлегерлиг боттандырыш турар партия, совет, ажыл-агый организацияларының удуртукчулары кандыг-даа үеде ажыл-агыйга чедиишкиннерни хандырыш турарын амыдырал бадыткап турар.

Ынчалза-даа партия, совет, ажыл-агый организацияларының чамдык удургукчулары күүселденің хыналдазын, организастыг ажылды кошкадып турарының фактылары бар. Бай-Тайга районнуң күүсекчи комитеди болгаш СЭКП райкому мал ажылының продуктулуун бедидер талазы-биле шиитпирлерни, доктаалдарны болгаш айтыышкыннарны хөй катап үндүрүп, аңаа ажыллын дыка хөй үе-шагын эрттирип тура-ла, күүселденің хыналдазынче, херек кырында организастыг ажылче кичээнгей салбаан. Ооң түңнелинде районнуң колхозтары тос айлар дургузунда инек бүрүзүнден ортумаа-биле чүгле 94,6 литр сүт саап алган. Августуң 1-ге чедир район инек бүрүзүнден саап алыр сүттүң планын чүгле 35 хуу күүсеткен. Көдээ ажыл-агый чылы ам бодунуң төнчүзүнче чоруп орар, ынчаарга ол районнуң удуртукчулары бо чылын сүт саалдазының талазы-биле салдынган сорулганың күүселдезин организастаарынга эң-не ыска хуусаа артканын билзе чогуур.

Шиитпир — ол болза, коммунистерниң болгаш ажылчы массаларның коллективтиг бодалын, ажыл-агыйжы болгаш политиктиг сорулгаларны амыдыралга боттандырар айтырыгга организацияның хамаарылгазын, ооң кылып күүседир амыдыралчы ажылдарын тодараткан чугула документ болур. Ынчалза-даа ындыг эки шиитпир ону үндүрген организацияның күженишкини чокка ала-чаягаар боду-ла боттаны бербес дээрзин билзе чогуур. Кол чүве болза, шиитпириң күүсетинген турары, аңаа хамаарылгалыг удуртукчулар ооң күүселдезин доп-дораан организастаары болур, а ооң соонда шиитпирни амыдыралга боттандырар талазы-биле чүү чүве кылдынганын массаларга чогуур үезинде дыңнаткан турары чугула.

Сеткил-сагышка таарымчалыг шиитпирлер хүлээп алыры болза, ажыл-херектиң чүгле эгези болур, ол дээрге, тиилелениң бодун эвес, тиилээр дээн күзелди илередип турар. Ажылга чедиишкиннерлиг болур дээш кандыг-бир шиитпирлер хүлээп алгаш-ла, а ооң күүселдезинче ажылчы чоннарны сорук киирип мобилизаставас, бергелерни ажып эрттирериниң оруунче үткүлдү күштелдирбес удуртукчулар бисте бары чажыт эвес. СЭКП-ниң Сүт-Хөл райкому болгаш райкүүском колхозтар тудуун сайзырадырынче угланган күзелдерни дыка хөй шиитпирлерге бижип келген. Ынчалза-даа бо чылын районда колхозтар тудуунуң планы күүсетинмезинге чоокшулап турар. Ол районда мал ажылының продуктулуу база-ла дыка чавыс болбушаан.

Күүселденің хыналдазын доктаамал эвес болдурар чорук партия болгаш күрүне чурумун кошкадырынга, ажылга удуртукчуларның харыысалгалыг болур чоруун чидиреринге, ажыл-агыйның күрүне планнарының күүсетинмезинге чедирип турар. СЭКП-ниң Каа-Хем райкому үлетпүр бүдүрүлгелеринге удуртулганы эки-житпээн. Ооң түңнелинде Сизимниң ыяш ажыл-агый чери болгаш Сарыг-Сеп райүлетпүр комбинады эрткен чылдаазындан-даа багай ажылдап, бүдүрүлге планын күүсетпейн турарлар. Үлетпүр ажылын эки-жидер дугайында чугаа партияның ол райкомунда чоруп турза-даа, а бүдүрүлге черлеринге херек кырында организакчы ажылды эки-житпейн, четпестерни удуртаар талазы-биле директорларга, парторганизациялар секретарларынга боттуг дуза көргүспейн турар.

Удуртур органнарның айтыышкыннарын болгаш шиитпирлерин күүседирин ак-сеткилдиг эвес болгаш харыысалга чок байдалдыг көөр чорук ажылга бюрократизмниң эң-не айыылдыг болгаш хоралыг илерээшкини болур дээрзин билири чугула. Ындыг илерээшкиннерге удур шиитпирлиг демиселди чорудары партия, совет, ажыл-агый органнарының удуртукчуларының хүндүлүг хүлээлгези.

Партия райкомнары болгаш эге организациялары болза, күүселденің хыналдазын чорударынга партийжи калбак массаларның, совет активтиң, профэвилел болгаш комсомол организацияларының киржилгезин идепкейжидер болгаш оларга быжыыбиле даянып ажылдаар ужурлуг. Ындыг төлээде, ажылга шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди, ылаңгыя адаандан өрү шүгүмчүлелди калбартыры болгаш деткиири, коммунистериң болгаш партия кежигүнү эвестериң шүгүмчүлелдиг саналдарының күүселдезин үлегерлиг организастаары чер-черниң партия, совет, ажыл-агый организацияларының удуртукчуларының чугула сорулгазы болур.

Партияның бүгү райкомнары, хооркому болгаш эге организациялары организакчы ажылды күштелдирип турган, ажыл-агыйга партийжи удуртулганы эки-жидер дугайында боттарының шиитпирлериниң күүселдезин херек кырында организастап турган, партияның XX съездизин ажыл-агый, культура тургузуушкунунуң чаа-чаа чедиишкиннери-биле уткуур ужурлуг.

Тарааны—күрүнеге

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Чаа дүжүттүң тараазындан күрүнеге дужаалданы хөжудадып болбас. СЭКП райкомунуң МТС зоназының талазы-биле секретары эш Тойлуг-оолдуң редакцияга дыңнатканы болза:

— Дүжүт ажаап алышкыны Улуг-Хем районнуң шупту колхозтарында амгы үеде кидин-не түлүктеп турар. Калинин аттыг колхоз МТС-тиң ажылдаанынга натура төлевири-биле катай күрүнеге август 25-ке чедир 1734 центнерни дужааган азы ол талазы-биле план 88 хуу четкен. Ленин аттыг колхоз ниитизи-биле 2074 центнерни киирип, планын 61 хуу күүсеткен.

Мооң-биле кады чамдык колхозтар тараазын ажаап эгелээнинден бээр элээн үе эрткиже күрүнеге тараа киирбейн турары шын эвес. Жданов аттыг колхоз килограмм-даа тараа дужааваан, «Партияның XIX съездизи» чүгле 17,8 тоннаны, Сталин аттыг колхоз 16,6 тоннаны киирген. Ол болза, белеткелдиң кошкаан, шыыглыг шаңнарны, кургадылга черлерни чогуур өйүнде кылып албаанын херечилеп турар.

Мал чемниң белеткели

БИЧЕ-ТЕЙ. (Телефон-биле). «Кызыл тараачын» көдээ ажыл-агый артели бо чылын силос салырының планын Барыын-Хемчик районда мурнап, август 25-те 110 хуу күүсеткен азы 390 тоннаны шыгжаан, ам-даа 100 тонна кукуруза силозун салырынга белеткенип турар.

Ниитиниң малынга бөдүүн чемнер белеткээр ажыл база багай эвес чоруп турар. Бо хүннерге чедир 1440 тонна сиген сараттатынган. Колхоз баштаар чери ам күштү дүжүт алышкынынче чөп организаставышаан, сиген белеткелинде 3 звеноларны тускайлап үскен, оларда чеди аът күштүг 1 трактор, сиген кестирер 2 аът машиналары быжыглатынган, ооң ыңай хол кадыырлыг 27 кижи база кестирип турар.

Совет Эвилелинде

Белгород областың колхозтары болгаш совхозтары тараа белеткелдериниң күрүне планын хуусаа бетинде күүсеткеннер

Областың көдээ ажыл-агыйының ажылышчилери 11 миллион пуд тарааны пландан ажыр күрүнеге дужаар деп хүлээлгени алганнар.

Белгород областың колхозчулары, МТС-тер болгаш совхозтар ажылдакчылары, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери еске-даа продуктуларын бүдүрерин көвүдедир дугайында СЭКП ТК-ның Пленумнарының төөгүлүг шиитпирлерин күүсетпишаан, Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XX съездизинге төлептиг үжуражыр дээш социалистиг чарышты калбартышаан, тараа белеткелдериниң күрүне планын хуусаа бетинде күүсеткеннер. Белеткелдер пунктуларынга 19,3 миллион пуд тарааны дужаган. Тараа дужаалгазы үргүлчүлеп турар. Белгород областың колхозтары болгаш совхозтары боттарының бар аргаларын санап көргеш, пландан ажыр 11 миллион пуд тарааны күрүнеге дужаар деп хүлээлгени алган. 1955 чылдың дүжүдүнден ниитизи-биле 30 миллион пуд ажыг тарааны дужаган турар ийикпе, азы 1953 чылдаазындан ийи катап, 1954 чылдаазындан 10 ажыг миллион пуд ажыг болур. Областың колхозтары сиген белеткелдериниң планын база хуусаа бетинде 102,5 хуу кылдыр күүсеткеннер.

Областың колхозтары болгаш совхозтары тараа культураларының дүжүт ажаалдазын доозар талазы-биле ажылдарны чорудуп, кукурузаның сүттелчек быжыдының дүжүдүнүң ажаалдазын калбарткан, а ол ышкаш кукурузаның крупа культураларының, чигир свёклазының, кориандрның, анистың, хмельдиң, тарымал тооруктуң, картофельдиң, ногаа айманың дүжүдүн чогуур үезинде чидириг чок ажаап алыр дээш, ол культураларның күрүнеге дужаар планын хуусаа бетинде күүседирин хандырары дээш белеткел ажылдарын чорудуп турар.

1956 чылда чаагай дүжүттү чедип алыр дээш дөмисешпишаан, областың колхозтары болгаш совхозтары боттарын четчир санныг үрезиннер-биле бүрүн хандыртынган база күзүн ажыл-тарыр культураларның тарылгазын, черниң күскү аңдарылгазын чорудуп турарлар.

Ооң-биле чергелештир областың колхозчулары, МТС-териң болгаш совхозтарның ажылдакчылары мал ажылын хөгжүдериниң планын күүседиринче, малдың продуктулуг чоруун улам-на бедидеринче болгаш мал ажылының продуктуларын күрүнеге дужаарын чогуур үезинде хандырарынче угланган бүгү күженишкиннерни салып турарлар. 1954—1955 ажылагый чылының он айларының дургузунда 30860 тонна сүттү 1953—1954 чылларның ол үези-биле деңнээрге хөй кылдыр саап алган, ынчаарга бо чылдың август 10-га чедир эрткен чылдың ол үези-биле деңнээрге 19438 тонна сүттү хөй кылдыр күрүнеге дужаган.

Эрт бүдүрүлгезин көвүдедир сорулга-биле хаваннарның тускай чемгерилгезин колхозтарда организастаан болгаш августуң 1-ге чедир 100 муң баш хаваннарны тускай чемгерип эгелээн. Ынчаарга күрүнеге 4100 тонна хаван эъдин, дужаар планга удур 10 муң ажыг тонна хаван эъдин алырынга арганы хаваннарның ындыг тускай чемгерилгези бээр. Малдың кыштаглаашкынын организастыг эрттиринге колхозтар болгаш совхозтар белеткенмишаан, мал кажааларының септелгезин болгаш тудуун чорудуп, малга четчир санныг чемнерни белеткээр талазы-биле боттуг хемчеглерни ап чорудуп турарлар.

(СЭТА).

Дүжүт ажаап алышкыны

НАЛЬЧИК. Кабардин АССР-ниң даглар чоогунуң шынааларында тараан күруза түүлдериниң тарылга шөлдерин көөрге аргаэзимге дөмейлежир. Кукурузаның узун сывының кырында ийи, үш болгаш дөрт чедир ооң бажы өзүп үнген.

Эльбрусский, Советский болгаш Нагорный районнарның ховуларының ажыл-ишчилери кукурузаның аңгылай ажаалдазынче эгелеп киришкеннер. Даг чурттуг таразылар кукурузаны чаңгыс бо чылын тарып турар эвес, а ынчаарга ооң сүт-телчек быжыдының ажаалдазын олар бо чылын бир дугаарында чорудуп турарлар. Кукурузаның чемниг бажының ажаалдазын хол-биле чорудуп, ооң сывын үүрмектээрин силос белеткээр тускай машиналар-биле кылып турар. Кукурузаның чемниг бажын аңгылай ажаап алган соонда ооң сывын дораан силостап турар.

(СЭТА).

Орёл областың колхозтары болгаш совхозтары тараа белеткелдериниң күрүне планын хуусаа бетинде күүсеткеннер

Орёл областың колхозчулары, машина-трактор станцияларының, совхозтарының ажылдакчылары база көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери СЭКП ТК-ның Пленумнарының шиитпирлерин күүсетпишаан, Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XX съездизинге төлептиг үжуражыр дээш социалистиг чарышты калбартып турган, көдээ ажыл-агый культураларының бедик дүжүдүн өстүрүп алган болгаш тараа белеткелдериниң күрүне планын хуусаа бетинде күүсеткеннер. Күрүнеге 13,7 миллион пуд тарааны дужаган. Тараа дужаалдазы үргүлчүлеп турар.

Орёл областың көдээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилери боттарының бар аргаларын санап көргеш, пландан ажыр үш миллион пуд тарааны күрүнеге дужаар деп хүлээлгени алганнар. Областың колхозтары 1954 чылдаазынга деңнээрге, 2,7 миллион пуд тарааны хөй кылдыр күрүнеге бо чылын дужаарлар.

Областың колхозтары, совхозтары болгаш МТС-тери тараа культураларының дүжүдүн доозуп, хендириниң, картофельдиң, чигир свёклазының болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа техниктиг культураларының чаагай дүжүдүн ажаап алырынга белеткелди чорудуп турарлар.

Областың колхозтары СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң шиитпирлерин күүсетпишаан мал ажылының продуктулуун бедиткеннер. 1955 чылдың август 1-де эрткен чылдың ол үези-биле деңнээрге, сүттү 41,4 хуу хөй кылдыр саап алган. 1954 чылда дужааганынга бодаарга 1955 чылдың август 20-те чедир 129 муң центнер сүттү хөй кылдыр күрүнеге дужааган.

Областың колхозтары болгаш совхозтары келир чылдың дүжүдүнүң дугайында сагыш салбышаан, четчир санныг үрезиннер-биле боттарын бүрүн хандыртынган болгаш күзүн чажар культураларның тарылгазын база 1956 чылдың часкы тарылгазына белеткел кылдыр черниң күскү аңдарылгазын чорудуп турарлар.

(СЭТА).

А. С. Пушкин дугайында 300 документилер

ЛЕНИНГРАД. ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының орус литература институдунуң ажылдакчылары А. С. Пушкиниң дугайында документалдыг материалдарга хамаарыштыр солун ажылды кылганнар. Институттуң эртем ажылдакчызы В. В. Данилов янзы-бүрү архив үндезилелдерин ажыглап турган, Пушкиниң лицейге турганындан эгелээш ооң өлгенинге чедир үениң дургузунда материалдарны эртем ёзузу-биле тодарадып бижээн.

Ол ажылда Пушкиниң албан кылып чораан чылдарының дугайында тодаргай медээлерни киирип, ооң даштыкы херектер коллегиязынга киргенинге хамаарышкан материалдарның тодарадылгазын берип турар. «Пушкиниң мурнуу чүкте шөлүүргени» деп бөлүкте «коллегия секретары Александр Пушкинни Россияның мурнуу чүгүнүң колонистериниң кол удуртукчузу генерал-лейтенант Инзовче чорутканының дугайында» хереклерден документилериниң дугайын чугаалап турар.

Элээн хөй документилер Новороссийскиниң генерал-губернаторунуң канцелиязының «коллегия секретары Пушкинни Одессадан Псков губерниязынче шөлүүр дугайында» эгелиг тускай хереке мөөннетинген. Одессаның губерния начальниги берген айтыышкынын ёзугаар Псков хоорайже баарда «каяа-даа доктаавас болгаш чеде бергеш Псков губернаторунга баар» деп шүлүкчүнүң хүлээлгези арткан.

Михайловскийге Пушкинни политика талазы-биле хайгааараар дугайында чажыт агентилериниң рапорттары, чагаалары, медээлери бар. Ында шүлүкчүнүң аажычаның болгаш хөөнүн тодаргайлап турар. Ол хереклериниң бирээзинде «...цензураның көрүлдези болгаш чөпшээрели чокка бодунуң чогаалдарын хөй-ниитиге үндүрбес...» деп Пушкин хол үжүү-биле хүлээлгелиг дээрзиниң дугайында чажыт рапорт бар.

Областың колхозтары СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң шиитпирлерин күүсетпишаан мал ажылының продуктулуун бедиткеннер. 1955 чылдың август 1-де эрткен чылдың ол үези-биле деңнээрге, сүттү 41,4 хуу хөй кылдыр саап алган. 1954 чылда дужааганынга бодаарга 1955 чылдың август 20-те чедир 129 муң центнер сүттү хөй кылдыр күрүнеге дужааган.

Областың колхозтары болгаш совхозтары келир чылдың дүжүдүнүң дугайында сагыш салбышаан, четчир санныг үрезиннер-биле боттарын бүрүн хандыртынган болгаш күзүн чажар культураларның тарылгазын база 1956 чылдың часкы тарылгазына белеткел кылдыр черниң күскү аңдарылгазын чорудуп турарлар.

(СЭТА).

Дрезден галереязының Москвада делгелгезиниң хагдынганы болгаш ГДР-ге хүлээдип бергени

Дрезден галереязының чуруктарының делгелгези хагдынган болгаш оларны Герман Демократтыг Республикага шилчидип бээри эгелээн.

Премьер-министриниң оралакчызы болгаш даштыкы хереклер министри Лотар Больц баштаан Герман Демократтыг Республиканың чазак төлээлери база ГДР-ниң ССРЭ-де Элчини Иоганнес Кениг байырладыг болуушкунга чедип келгеннер.

Делгелгени делгеп көргүскен чурулга уран-чүүлдериниң музейиниң залдарынга совет хөй-ниитиниң хөй санныг төлээлекчилери, эртемденнер, уран-чүүлдер ажылдакчылары чыылган. Аңаа чыылганнарның аразында ССРЭ-ниң Даштыкы хереклер министриниң оралакчызы В. С. Семенов, ССРЭ-ниң Культура министриниң оралакчылары С. В. Кафтанов болгаш В. С. Каменев, РСФСР-ниң Культура министри Т. М. Зуева, ССРЭ-ниң Уран чурумалдар академиязының президентизи А. М. Герасимов, совет чурукчулар эвилелиниң оргкомитединиң даргазы Б. В. Иогансон, Москвада элчин болгаш төлээ черлериниң баштыңнары, совет болгаш даштыкы парлалганың корреспондентилери.

ССРЭ-ниң Культура министринин оралакчызы С. В. Кафтанов чүве чугаалааш, ГДР-ниң чазак төлээлеринге болгаш ГДР-ниң Москвада Онза болгаш Бүрүн эргелиг элчини Иоганнес Кенигке чүректиң ханызындан байыр чедирген. ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели совет болгаш герман улустарының найыралдыг харылзааларын быжыдар болгаш улам ыңай хөгжүдер сорулга-биле Ада-чурттуң Улуг дайынының үезинде, Германияның девискээринге тулчуушкуннар чоруп турда, Совет Армияның камгалап алганы болгаш Совет Эвилелинде кадагалатынып турар дрезден галереязының чуруктарын Герман Демократтыг Республикага шилчидип бээр шиитпирни үндүрген деп Кафтанов сагындырган.

Дрезден галереязының чуруктарының делгелгези совет кижилерге дыка солун болганын болгаш кижи төрелгетеннин чоргаарланып турары классиктиг уран-чүүлдүң эртинелеринге оларның улуг сонуургалдыг болганын база хүндүлелин эш Кафтанов демдеглээн.

Көрүкчүлерниң үзүктел чок агыышкыны турза-даа, музейниң залдары делгелгеге кирерин күзээннерниң чүгле хөй эвес кезинин киирип шыдаан. Үш чартык айның иштинде дрезден галереязының делгелгезинге бир миллион ийи чүс муң хире кижи чораан.

Дрезден галереязының үнелиг уранчүүлү-биле совет чурттуң ажылчы чоннарын калбак таныштырар сорулга-биле ССРЭ-ниң Культура министерствозу долу метражтыг өңүг фильмни чогаалып кылган болгаш экраннарга чоокку үеде үндүрер. Өңүг чуруктарның альбомнарын база бүдүрүп кылган.

Чуруктарны дамчыдып бээриниң чурумун ГДР-ниң чазак төлээлери-биле кады кылган деп эш Кафтанов дыңнаткан. Совет Эвилелиниң ГДР-ге шилчидип берген бир дугаар чурук болза, немец улуг чурукчу Альбрехт Дюрериниң «Аныяк кижиниң чуруу» деп чуруу болур. Чуруктарны дамчыдып бээри дрезден галереязының эң-не сураглыг чуруктарын делгеп көргүскен Москвада А. С. Пушкин аттыг дүрүлеп көргүзериниң уран-чүүлдериниң күрүне музейинге, база ол ышкаш улуг сураглыг эвес авторларның болгаш школаларның, дрезден галереязының чуруктарын дапкырлап база хоолгалап чораан чуруктар бар болуп турар Киев хоорайда барыын болгаш чөөн чүктүң уран-чүүлүнүң күрүне музейинге болур.

Уран чурулганың канчаар-даа аажок бо үнелиг чүүлдерин Герман Демократтыг Республикага дамчыдып бээри болза, Совет Эвилелиниң болгаш Германияның улустарының аразында быжыгып турар найыралдың тодаргай хереги болур деп эш Кафтанов демдеглээн.

Дрезден галереязының эртинелерин Совет Армия камгалап алганы дээш бүгү немец улустуң ханы өөрүп четиргенин ГДР-ниң чазак төлээлериниң баштыңы Лотар Больц харыы чугаазынга илереткен.

Чуруктарны Герман Демократтыг Республикага дамчыдып бээр дугайында Совет чазактың чаагай сеткилдиг шиитпири немец улустуң чүрээн хайныктырган деп ол чугаалаан. Бо болуушкун дугайында бодунуң хөлчок өөрүшкүлелин, бодунуң хайныышкынын илереткен үнерни Германияның ийи кезектеринде санап четпес. Немец улустуң болгаш Совет Эвилелиниң улузунуң аразында найыралды быжыдарының болгаш хөгжүдериниң херээнге Совет чазак ооң-биле дыка улуг салыышкынны киирген.

Элээн каш салгакчыларның амыдыралының дургузунда дрезден галереязы делегейниң уран чурулгазының салгаашкынын өөренириниң чугула черлериниң биреези болуп турган деп Латор Больц демдеглээн. Галереяның үнелеп четпес чуруктарын Совет Армияның камгалап алганы еске улустарның культурлуг үнелиг чүүлдерин ханызы-биле хүндүлеп көөрүбиле тайылбырлатынып турар Совет Эвилелиниң гуманизминиң илергейлээшкини болуп турар. Бо чуруктарны Берлинге болгаш Дрезденге ам удавас көөр кижилер чуруктарны камгалап алырының талазы-биле совет улустуң маадырлыг чоруунуң ханы ужур-дузазының дугайын утпастар.

Дрезден галереязының үлегерлиг өнза чогаалдарын немец улуска дамчыдып бээри тайбыңның күжүнге, улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун улам ыңай кошкадырынче болгаш Европага база бүгү делегейге тайбыңның эрге-ажыктарынга улустар аразының кады ажылдажылгазынче үткүлдериниң долу чедиишкиннериниң ханы илергейлээшкини болур. Бо болза, оон аңгыда, чаа Германияны тургузарының, тайбыңны хандырарынга идиг берип турар болгаш бүгү улустар-биле найыралдыг кады ажылдажылгага белен немец улусту болгаш ооң күженишкиннерин Совет Эвилелиниң талазындан хүндүлеп көөрүнүң демдээ болуп турар.

Герман Демократтыг Республика тайбыңның база улустар аразынга найыралдың политиказын чорудуп турар ол факт болза, совет улустарның база ол ышкаш тайбыңга ынакшылдыг өске-даа улустарның идегелин ол чаалап алырынга дузалаан деп Л. Больц медеглээн. Герман милитаризмниң катап төрүүнериниге удур, Германияны тайбыңга болгаш демократтыг үндезинге каттыштырары дээш бистиң демиселивис бо идегелди быжыдып турар. Тайбыңны камгалаары дээш, Европага коллективтиг айыыл чок чоруктун «системазын тургузары дээш база бистиң национал амыдыралывыстың чугула айтырыгларын тайбың болгаш демократтыг шиитпирлээри дээш демиселди кошкатпазывысты Герман Демократтыг Республиканың чазааның мурнундан бөгүн медеглээримни менээ чөпшээреп көрүңер. Чүгле Герман Демократтыг Республиканың чонунуң талазындан эвес, харын бистиң бүгү немец улустуң талазындан Совет Эвилели-биле найыралды быжыдарынга болгаш хөгжүдеринге боттарывыстың бүгү күштеривисти салыр бис дээрзин Герман Демократтыг Республиканың чазааның мурнундан бөгүн медеглээрин менээ чөпшээреп көрүңер.

Дрезден галереязының уран-чүүлдериниң чогаалдарын камгалап ап, кадагалааны дээш, немец улуска чүректиң ханы найыралының бо чаа бүзүрели дээш Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң чазаанга болгаш бүгү совет улуска ханызы-биле өөрүп четиргенин илередип тур бис.

Чүректиң бүгү ханызындан бистиң өөрүп четиргенивис өңүктер — кезээ мөңгеде өңүктер!

Герман Демократтыг Республиканың болгаш Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң күрүне гимнилерин күүсеткен.

Чуруктарны дамчыдып бээриниң чурумунуң дугайында кады ажылдап кылган протоколга болгаш дрезден галереязының эртинелериниң бирги чуруктарны немец улуска дамчыдып бээриниң дугайында актыга ат салырын ГДР-ниң чазак төлээлериниң кежигүннерин болгаш совет таланың төлээлекчилерин ССРЭ-ниң Культура министриниң оралакчызы С. В. Кафтанов чалаан. Фото аппараттарның шоочалары дазынайны берген. Канчаар-даа аажок найыралдыг болгаш чүректиң ханы байдалынга эрткен байырладыг болуушкунну фоторепортерлар болгаш кинооператорлар тыртып алырын орадажып турган.

(СЭТА).

Партия чырыдыышкынының четкизинде, чаа өөредилге чылынга үлегерлиг белеткенир

СЭКП ТК-ның июль Пленумунуң совет экономиканы улам ыңай хөгжүдер болгаш ажылчы чоннарның чалгай байдалын бедидер талазы-биле айыткан программазын боттандырары ажыл-агый болган культура тургузуушкунун удуртур чорукту өкижидерин Тываның партия организацияларындан негеп турар.

Бодунуң теоретиктиг болгаш политиктиг билиин калбартыр дугайында үргүлчү сагыш салып чоруур үгле ындыг ажылдакчы партияның политиктиг шугумун амыдыралга чорударын хандырып шыдаар деп чүвени дуржулга өөредип турар. Ынчаарга теорияны сагыш човангыр көрбес чорук ажылга улуг-улуг алдагдалдарга болгаш үзүктелиишкиннерге чайлаш чок чедирер.

Коммунистиг партия кадрларның болгаш бүгү коммунистерниң марксисчи-ленинчи өөредилгезинге ынчангаш кезээде бирги чергениң кичээнгейин салып келген болгаш салып турар, партияның иштики болгаш даштыкы политиказы чедиишкиннерлиг болдурунга бүгү пропаганда ажылы идиг берзин дээш ону шыңгыызы-биле өкижидерин үүткүлдүү-биле негеп турар.

Областың партия организациялары СЭКП ТК-ның айтыышкыннарын күүсеттпишаан, марксисчи-ленинчи теорияны догмачы, шээжилекчи ёзу-биле көөр чорукту чайладыр, коммунистерниң политиктиг өөредилгезинге эки тура барымдаларының принцивин үрээр чоруктарны узуткаар талазы-биле чогуур ажылды чоруткан.

Партия чырыдыышкынының системазында чаа өөредилге чылынга белеткел ам партияның бүгү организацияларында калбаа-биле нептерээн турда, кол сорулга чүл дээрге, бүгү пропаганданың шынарын шиитпирлии-биле өкижидери, ооң идейлиг деңнелин бедидери, партияның көдүрүп үндүргени политиктиг болгаш ажыл-агыйжы сорулгаларны шиитпирлээринге ооң дээштиг болурун улгаттырары, аңаа үндезилээш марксисчи-ленинчи теорияга коммунистерниң дириг сонуургалын калбартыры болур ужурлуг.

Партия чырыдыышкынының четкизинде ажылдың деңнелин бедидериниң эң чугула үүлү болза, пропагандист кадрларны шын шилип алыры болгаш шаг үргүлчү кижизидери болур. Областың партия организациязында 353 пропагандистер ажылдап турар, оларның иштинден 205 кижи дээди болгаш доосаан дээди эртемниг болуп турар.

Пропагандистиң ажылы хүндүлүг болгаш чаагай, ынчалзажок улуг харысалгалыг ажыл. Пропагандист болза, хөй ниитичи, политиктиг ажылдакчы, массаларның иштинге партияның төлөөлекчизи. Бодунуң хөрээн эки билир болгаш аңаа ынакшылдыг, марксизм-ленинизмни чогаадыкчы ёзу-биле тайылбырлап турар пропагандистер бисте эвээш эвес. Пропагандистер эштер Канчир-оол (Чөөп-Хемчик районда), Шогжал (Каа-Хем районда), Шишигин (Кызыл хоорайда) кичээлдерни билдилиг болгаш утка-шынарлыг чорудуп, коммунистерни марксизмниң классиктериниң чогаалдарын бот кичээл-биле өөрениринин методтарынга өөредип, конспектини канчаар шын тургузуп, түс чернин фактыларын, солуннардан материалдарны канчаар ажыглаарын сүмелеп турарлар.

Ынчалзажок теоретиктиг белеткелди болгаш дуржулганы четчири-биле шиңгээдип албаан эштерни чамдык черлерде идеологтуг ажылче депшидип турар үүлдер бар. Чижээлээрге, СЭКП-ниң Улуг-Хем райкому бо чылдың чайынында партия обкомунуң чанынга пропагандистернин ай хуусаалыг күрзунче Ховалыг Тембирельди чоруткан, ынчаарга Тембирель болза, бодунуң политиктиг билиин бедидериниң орнунга аморальдыг үүлдер кылып, арагалап турган. Ынчангаш ону курстан үндүрер ужур таварышкан.

Пропагандистер шилип алырда, мооң мурнунда болдунуп турган алдагдалдарны шиитпирлии-биле чайлатса чогуур. Белгүм, семинар, политшкола бүрүзүнүң бажына политика болгаш мораль талазы-биле туруштуг, теоретиктиг билиглер-биле болгаш байлак дуржулга-биле чепсеглетинген коммунист турарын чедип алыр херек.

Партияның чамдык райкомнары (Тес-Хем, Бай-Тайга, Барыын-Хемчик) эрткен өөредилге чылының эгезинде пропагандистерниң семинарларын тургускаш, оларның ажылын доктаамал удуртурун хандырбаан. Партия пропагандазын өкижидериниң эрге-ажыктары пропагандистер-биле ажыл шаг үргүлчү болгаш теоретиктиг шынар-бүдүштүг болурун негеп турар. Принципиал талазы-биле топтуг болгаш аргамергежилдиг пропагандист болур төлээде, чогууру-биле өөренир база дуржулганы чыып алыр херек, ынчангаш ындыг кижилерни тускай мергежилдиг болдурар, оларның шуптузу-биле ажылдаар болгаш оларны онза камнаар херек деп В. И. Ленин айтып чораан.

Пропагандистерниң боттарының кылып белеткээни илеткелдерни эш хуузу-биле чугаалажып көөрү, оларның мурнунга партия болгаш совет ажылдакчыларының илеткелдер кылыры, мурнакчы бүдүрүлгелерге, колхозтарга, МТС-терге баары, эртем нептередилгезинин фильмнерин көөрү — ол бүгү семинар бүрүзүнүн ажылының кол кезии болур ужурлуг. Семинарлар болза, ёзу барымдаларын чорукту ажып эрткен, кичээлдерни янзы-бүрү талалыг чорудуп, пропагандистерниң боттарының негелделеринге дүүштүр оларның өөренип көрбээни эң-не нарын теоретиктиг айтырыгларның талазы-биле оларга дузаламчыны көргүзүп турар үүгле ындыг семинарлар сорулгазын чедип ап болур.

СЭКП-ниң Бии-Хем райкомунуң чанында пропагандистер семинарларының ажылының дуржулгазы таарымчалыг болуп турар. Теоретиктиг болгаш методиктиг лекцияларны номчууру-биле чергелештир, аңаа чогаадыкчы дискуссияларны калбартып, эң-не боттуг теоретиктиг айтырыгларның талазы-биле санал-оналдарны солуштуруп, ажылдың дуржулгазын солчур талазы-биле чөвүлел хуралдарны эрттирип тургулаан. Райкомунуң секретарылары эштер Савкин биле Данилов «СЭКП ТК-ның Пленумнарының сөөлгү шиитпирлеринге холбаштыр районнуң көдээ ажыл-агыйын хөгжүдер дугайында», «Районга идеологтуг ажылды өкижидериниң сорулгаларының дугайында» илеткелдерни кылганнар.

СЭКП-ниң хооркому болгаш райкомнары пропагандистерниң үргүлчү ажылдаар семинарларының ажылын сентябрьда эгелээр ужурлуг. СЭКП ТК-ның июль Пленумунуң материалдарын политшколаларга болгаш бөлүмнерге өөренир дугайында айтырыгны баштайгы кичээлге тургузары, лекциялар номчуурунга партияның удуртур ажылдакчыларын, а ол ышкаш партия комитеттериниң лекторларын киириштирип турган, Пленумнуң шиитпирлерин өөрениринин бүгү кол айтырыгларының талазы-биле пропагандистерни ыяк өөредир чорукту хандырары эргежок чугула.

Сорулга үүл дээрге, агар политиканың политшколаларынга, бөлүмнеринге болгаш кол хевириниң бөлүмнерине болур баштайгы 3 — 4 кичээлдерге СЭКП ТК-ның июль Пленумунуң материалдарын өөренип болур. Өөредилге чылы эгелегиже чедир Пленумнуң шиитпирлерин өөренирин күзеп турар коммунистерлиг шак ындыг школаларга болгаш бөлүмнерге кичээлдерни сентябрьда организастаар. Партия чырыдыышкынының школаларының болгаш бөлүмнериниң четкизинде өөренмейн турар коммунистерге Пленумнуң материалдарын өөренир талазы-биле чаа бөлүмнерни тургузары эргежок чугула.

Партия чырыдыышкынын организастаарда эки тура барымдалаарының принцивин чайгылыш чок сагып тургаш, бөлүмнерни, семинарларны болгаш политшколаларны шын четчелээри оларның ажылчалыг ажылдаарының эң чугула үндезини болур болгаш марксизм-ленинизмниң теориязын өөренириниң сонуургалды бедидип турар деп чүвени дуржулга көргүзүп турар.

Эрткен чылын Таңды, Сүт-Хөл болгаш өске-даа алаан хөй районнарга партияның чамдык организациялары дыңнакчыларны четчелээрин эренгей көрген. Чижээлээрге, Таңды районнуң «Революцияның чалбыыжы» колхозка болгаш райпода партияның теориязын өөренир талазы-биле бөлүмнерге харугда эге болгаш доосаан дээди эртемниг коммунистерни киир бижигилеп алгылаан. Ындыг янзылыг «бөлүмнериниң» амыдыралчы шинек чок болганы болгаш удавайн тарап дүшкени билдингир. Ындыг четпестер-биле ам канчап-даа эштежип болбас ужурлуг бис.

Партияның удуртур ажылдакчылары болгаш пропагандистер коммунист бүрүзү-биле тус-тус чугаалажып, ооң канчаар өөренирин, кандыг тодаргай дузаны хереглеп турарын билир ужурлуг. Партия чырыдыышкынынга эки тураны барымдалаары дээрге, коммунист бодунуң Устав ёзугаар хүлээлгезин кандыг аргаби-ле күүседирин боду шиитпирлээри ол болур. Ынчалзажок партия организациязы коммунист бодунуң марксисчи-ленинчи билиглерин канчаар бедидерин, база ол кандыг бергелерни ажып эртер апаарын билген турар ужурлуг. Ол чокка коммунистериниң өөредилгезинге дузаламчыны организастап, өөредилгеден быдаар кижилерни шүгүмчүлээр чорук болдунмас.

Чаа өөредилге чылынга белеткелдиң үезинде коммунистерге марксизм-ленинизмниң теориязын өөренириниң кандыг-даа хевирин болгаш аргазын шилип алырының, бодунуң политиктиг болгаш ниити билиг деңнелин бедидериниң долу аргазын бээри эргежок чугула.

«Владимир Ильич Ленин» деп номнуң чаа үнгениниге холбаштыр В. И. Ленинниң амыдырал-чуртталгазын болгаш ажыл-чорудулгазын өөренир талазы-биле бөлүмнерни организастаары, ол бөлүмнерни удуртурунга теория болгаш политика талазы-биле эки белеткелдиг болгаш дуржулгалыг пропагандистерни тускайлап бээри эргежок чугула.

Партия организациялары кол политиктиг билиглериниң талазы-биле элээн немелделиг болгаш эде кылдынган чаа пособиениң үнер деп турары-биле холбаштыр политшколаларны тургузарын баш бурунгаар көрүп, а ол ышкаш делгеренгей лекцияларны номчуурунуң, ол пособиени өөренирин күзээн коммунистерге дузаламчы кылдыр консультацияларны болгаш бесседаларны чорударының планнарын база ажылдап кылыр ужурлуг.

Бүдүрүлгечи ажылының аайы-биле, азы өске-даа чылдагааннар-биле парлалгада чарлатынган материалдар-биле шаг үргүлчү таныжар аргазы чок болгаш пропагандистиң дузаламчызы-биле эргежок чугула эштилбырны алырын күзеп турар ындыг эштерге агар политиканың айтырыгларын өөренир талазы-биле школаларны тургузары ажыктыг.

Кадрларның кол кезии партияның кежээки школаларынга өөренгилээн ындыг районнарның төптеринге, МТС-тер зоналарынга партия райкомнарының кежээки партшколаларын тургузар ужурлуг. Ол школаларже партия организацияларының секретарыларын болгаш МТС-тернин, колхозтарның база совхозтарның өске-даа активчилерин хаара тудар херек. Өөредилгениң хуусааларын (2 — 3 чыл) партия райкомнары чер-чернин байдалдарындан болгаш школаларның дыңнакчыларының сонуургаи турары айтырыгларындан хамаарыштыр доктаадып тургузар ужурлуг.

Эрткен чылын политиктиг өөредилгениң эң-не массалыг хевири бот-өөредилге апарган. Областың партия организациязында боттары өөренип турарларның саны 50 ажыг хуу көвүдээн, а бөлүмнерниң болгаш политшколаларның саны 135-ке кызырылган. Ынчалзажок партияның чамдык организациялары, ылаңгыя Чаа-Хөл болгаш Өвүр районнарның партия организациялары өөредилгениң школа, бөлүм хевирлериниң политиктиг бот-өөредилге-же коммунистерниң хөй массазының шилчиишкинин мергежилдиг удуртур чорукту боттандырып шыдаваан болгаш оларны барык шуут удуртпастаан. Ооң түннелинде хөй-хөй коммунистер бөлүмнерден чоруткулааш, ам өөренместээн. Партияның Кызыл хооркомунуң чанында теорияны боттары өөренип турар 600 кижиниң иштинден лекцияларга үүгле 15—20 кижиниң келири чаңчыл болган.

Коммунистерниң политиктиг бот-өөредилгезиниң хөрээнде улуг четпестерниң чылдагааннарының бирээзи болза, ол ажыл-хереги контрольдаар чорукту партия организацияларының боттандырбазы болган. Партияның Чаа-Хөл болгаш Өвүр райкомнарының секретарылары эштер Бегзи, Лопсан-Серен олар марксизм-ленинизмни шиңгээдип алыр талазы-биле коммунистер канчаар ажылдап турарын таныжып көөрүн эки сонуургавайн турганнар.

Коммунист кижиниң бодунуң билиглерин бедидип турарының дугайын ооң ниитилел-политиктиг амыдыралга киржилгезинден, кылган илеткелинден, бижээн үүлүнден, лекцияларга, консультацияларга идепкейлиг кээп турарындан барымдаалап көөр херек. Эки тура барымдалаарының принциви коммунистерниң боттарының бот-өөредилгезинин дугайында оларның-биле партия организациязының секретарының болгаш бюро кежигүннериниң чугаалажыр аргазын болгаш ооң эргежок чугулазын казывайн турар.

Марксизм-ленинизмни боттары өөренип турарлар-биле ажылды өкижидер сорулга-биле консультация хереглеп турар коммунистерге дузаламчы кылдыр консультантыларны баш бурунгаар тускайлаары болгаш бадылаары эргежок чугула. Партия райкомнары район төвүнден ырак черде турар партия организацияларынга консультация ажылын күштелдирер талазы-биле хемчеглерни чогаадып кылыр хүлээлгелиг. Партияның көдээ организацияларынга таарымчалыг байдалдар бар болур болза консультация пунктуларын тургузуп, оларны материалдар-биле, география чуруктары-биле болгаш өскедаа көскү пособиелер-биле хандырып, ол консультация пунктуларынче чорудуп турар көжер библиотекажыгаштар дугайында харыысалгалыг болур эштерни партия библиотекаларының активчилериниң аразындан тускайлап бээр херек.

Партия организациялары болза, теорияны боттары өөренип турарларга теоретиктиг семинарларның ажылы октябрь айдан эгелээн турзун дээш теоретиктиг беседалар, бөлүк-бөлүктеп болгаш тус-тустан консультациялар чорутунган турзун дээш консультантыларның ажылының айтырыгларының талазы-биле оларның сургаалда методиктиг чөвүлел хуралдарын сентябрьда чорудар ужурлуг.

Чаа өөредилге чылында лекциялар чорударынга партияның хооркомунуң болгаш райкомнарының лекторийлерин өй-шаанда белеткээр сорулга-биле партия организацияларынга лекциялар номчуурунуң планнарының дугайын парлалга дамчыштыр база коммунистерге калбаа-биле дыннадыры эргежок чугула. Лекцияларны дыңнаанының соонда болгаш сүмелээн материалды өөренгенинин соонда семинарларга санал-оналдар солчурун күзеп турар коммунистерге теоретиктиг семинарларны лекторийлериниң базазынга тургузар херек.

Үлетпүрнүң, көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинин болгаш улус ажыл-агыйының өске-даа адырларының экономиказының болгаш техниказының айтырыгларының талазы-биле лекциялар номчуурун калбаа-биле нептередиринче онза кичээнгейни салыры эргежок чугула.

Партия комитеттериниң библиотекалары боттары өөренип турарларның ажылынга чугула рольду ойнаар хүлээлгелиг. Партия библиотекалары болза, лекциялар, бөлүк-бөлүктеп болгаш тус-тустан консультациялар организастаарының планнарын чогаадып кылыр болгаш шынгыы күүседир, боттары өөренип турарларны литература-биле, пособиелер-биле, планнар-биле хандырар ужурлуг.

Партийжи пропаганданың чугула сорулгазы болза, коммунизм тургузуушкунунга Коммунистиг партияның болгаш Совет күүнениң ролюн калбаа-биле чырыдары болур. Совет ниитилел болгаш күүне тургузуунун үндезиннериниң үндезини болза, пролетариат диктатуразының кол утка-бүдүжү ажылчын аңгының болгаш тараачыннарның эвиледи болуп турар.

Партия организацияларының чугула дайынчы сорулгазы болза, совет кижилериниң медерелинде болгаш чуртталгазында эргиниң артыышкыннарынга удур демиселди — коммунистиг тургузуушкуннун хөрээнге улуг каража-когралды таварыштырып турар чоруктарга удур, күш-ажыл чурумун үрээр, ниитиниң өнчүзүн самчыгдаар, арагалаар чоруктарга болгаш шажынчы артыышкыннарга удур демиселди күштелдирери болур.

Совет ниитилелдиң кол болгаш углакчы күжү—Коммунистиг партияның теориязын болгаш политиказын улам калбаа-биле долдур илередири, совет патриотизмни болгаш пролетаржы интернационализмни могаг чокка хөгжүдүп нептередири, социалистиг күүнениң күчү-шыдалын улам ыңай быжыглаары, бүгү делегейге тайбын дээш демиселге совет кижилериниң идепкейин болгаш серемчилелин бедидери—партийжи пропаганданың, бүгү бөлүмнериниң, политшколаларның, семинарларның ажылының угланышкыны ол болур ужурлуг.

Эки тура барымдалаарының принцивин чайгылыш чокка чорудары партия чырыдыышкынын удуртурун улуу-биле күштелдирерин, удуртурда эң-не өөлдек, чогаадыкчы, теория талазы-биле эң-не бышкан болгаш мергежилдиг удуртурун областың партия организацияларындан негеп турар. Чогум утказы-биле алырга, партия чырыдыышкынын удуртуру дээрге пропаганданың идей-теоретиктиг утказынче ханылап кирери, коммунистерниң ортузунга хүнбүрүүнүң кызымак идейлиг ажылын чорудары, марксисчи-ленинчи теорияга оларның боттуг сонуургалын хөгжүдери болур.

Партия чырыдыышкынынга удуртулганы күштелдирери, пропаганданың деңнелин бедидери—Тываның партия организацияларының эң чугула хүлээлгези. Ол болза, ажылчы массаларның болгаш коммунистерниң медерелдиг чоруун, оларның күш-ажылчы болгаш политиктиг идепкейин бедидеринге, ажылчыннарны, колхозчуларны, интеллигенцияны СЭКП-ниң XX съездизинге төлептиг ужуражырынче мобилизастаарынга улуг идигни бээр.

С. ОРТУН-ООЛ,

СЭКП Тыва обкомунуң секретары.

СЭКП Кызыл хооркомунуң пленуму

Бо чылдың август 25-те СЭКП Кызыл хооркомунуң V пленуму болуп эрткен. Пленум болза, «1954—1955 өөредилге чылында хоорайның партия чырыдыышкынының түңнелдери болгаш чаа өөредилге чылында сорулгалар дугайында» айтырыгны чугаалашкан. Ол талазы-биле илеткелди СЭКП хооркомунуң секретары эш Киселев кылган.

Эрткен өөредилге чылында хоорайның партия организациязы коммунистерниң болгаш партия кежигүнүнге кандидаттарның, партия кежигүнү эвес активтиң политиктиг өөредилгезинге удуртулганы элээн экижиткенин пленум демдеглээн. Ооң мурнунда чылдарда дыңнакчыларны бөгүмнерже болгаш политшколаларже албадалдыг хевир-биле мөөңнеп, сан сүрүп, политиктиг өөредилгениң шынарын кудуладып турган частырыгларны эдер талазы-биле боттуг ажылдар эрткен өөредилге чылының эгезинде чорутунган.

Политиктиг өөредилгеге кижилериниң эки-тура принциви барымдаалатынган. Ооң түңнелинде политшколаларның болгаш бөлүмнерниң саны кызырылган. Олар эң дуржулгалыг пропагандистер-биле хандыртынган. Элээн каш чылдар дургузунда биеэги-ле бөлүмнеринге болгаш политшколаларынга катаптап өөренип турган коммунистер марксизм-ленинизмниң теориязын бот-өөредилге-биле шиңгээдип алырының аргазын шилип алганнар. Билии кошкак хөй-хөй эштер ажылчын аныяктарның кежээки школазында киргеннер.

Ынчангаш хоорайның партия чырыдыышкынының четкизинге 1200 ажыг коммунистер, 500 ажыг партия кежигүнү эвес активчилер өөренип эрткен. Марксизм-ленинизмниң кежээки университединге база хоорайның партия школазынга 209 кижи өөренген. 600 ажыг кижи марксизм-ленинизмниң теориязын бот-кичээл-биле өөренгеннер. Ажылчын аныяктарның кежээки школазынга 61 коммунистер турган. Дыка хөй эштер дээди болгаш ортумак өөредилге черлериниң заочниктери болуп турарлар.

Сөөлгү үеде хоорайның партия чырыдыышкынында политиктиг өөредилгениң шынарының бедээнин, аңаа партия организацияларының удуртулгазының экижээнин өөредилге чылының төнчүзүнде болгулаан түннел кичээлдер көргүскен. Ылаңгыя хоорайның харылзаа конторазында (пропагандист эш Серов), аъшчем комбинадында (пропагандист эш Назаров), хоорай Совединиң күүсекчи комитединде (пропагандист эш Шишигин) болгаш оон-даа өске чамдык политбөлүмнериниң ажылы бедик түңнелдиг болганын пленум демдеглээн. Марксизм-ленинизмниң кежээки университединге өөренип турган эштер Анкудинова, Кузнецов, Кузьмин, Увалова, Беспалов олар теорияны ханызы-биле шиңгээдип ап турарын түннел экзаменнерге көргүскеннер.

Ооң-биле чергелештир эрткен өөредилге чылында хоорайның политиктиг чырыдыышкынының четкизинге ажылдың улуг четпестери турган. Хөй-хөй бөлүмнерге болгаш политшколаларга кичээлдерниң идей-теоретиктиг деңнели дыка чавыс болуп эрткилээн. Ындыг четпестер болза, СЭКП хооркомунуң ооң пропаганда болгаш агитация киллизиниң (эргелекчизи эш Поляков) талазындан политбөлүмнерниң болгаш политшколаларның ажылынга үргүлчүүнүң хыналдазын тургуспаанындан, чамдык пропагандист кадрларның шилилгезиниң багай болганындан, оларның ажылынга практиктиг дузаламчының четпезинден болуп турар деп пленум айыткан.

Чамдык пропагандистер бөлүмнернин болгаш политшколаларның кичээлдерин дендии эренгей болгаш чалгааранчыг байдал-биле эрттирип, башкызаашкынга багай белеткенип, теоретиктиг айтырыгларны практиктиг сорулгалар-биле холбаштырбайн, ниити номчулгалар-биле кызыгаарлатынып турганнар. Ындыг пропагандистернин чижээнге эштер Бакеев (АТБ № 1), Шамов (мебель фабриказы), Лебедев (МТС), Михеев (сапог мастерскаязы) олар болгаш оон-даа өскелер кирип турар. Олар боттарының билиин бедидер талазы-биле кошкак ажылдап келгеннер.

Типографияның болгаш алгы заводунуң партия организацияларының секретарылары эштер Бражников, Рощин олар боттарының коллективтеринде коммунистерниң политиктиг өөредилгезин багай удуртканнар. Областың автотранспорт трестизинде эш Пономаренко болгаш № 2 АТБ-да Сафронов олар бүдүрүлгениң ажылчын, албан-хаакчыларының ортузунга кижизидилге ажылын күштелдириниң айтырыгларынче кичээнгей салбааннар. Олар боттары политиктиг өөредилгеден оспаксырап келгеннер. № 2 АТБ-да 30 ажыг коммунистер политиктиг өөредилгениң кандыг-даа хевириинге кирбээн турган.

Политиктиг өөредилгенин боттуг чүткүлүнден ойталаксаар, бот-өөредилгелиглерниң дамзызынга кирип алгаш, херек кырында чүну-даа өөренмейн турар хөй-хөй коммунистернин, удуртукчу ажылдакчыларның дугайын илеткелчи тодаргай чугаалаан.

Хоорайда масса-политиктиг ажылдың четпестерин пленум демдеглээн. Лекция пропагандазы болгаш агитас-массалыг ажыл кампания хевирлиг чоруп турар. Бүдүрүлге черлериниң ажылчыннарының ортузунга кижизидилге ажылын чорударының ролюн чамдык удуртукчуларның талазындан чедир үнелевейн турарының фактылары хөй. Тууйбу заводунуң директору эш Скрыль, ында парторганизация секретары эш Гуцало олар коллективте политик-массалыг ажылды сандаратканнар. Эш Скрыль боду ажылчыннар ортузунга чаңгыс-даа удаа лекция номчуп бербээн. Коллективте күш-ажылдың чуруму сагытынмайн турар. Бо чылдың бирги чартыында аңаа 300 ажыг кижи-хүн прогулдар болган.

Эрткен өөредилге чылында хоорайның комсомол чырыдыышкыны база-ла четпес ажылдаан. Типографияга, «Тыва тудуг» трестизинге турган полит-бөлүмнер чыл төнчүзүнге чедир ажылдавайн тарай бергилээн. Ол болза, партия эге организацияларының талазындан аныяктарның политиктиг кижизидилгезинин хөрээнге кошкак кичээнгей салып келгенинин көргүзүү болур деп пленум айыткан.

Тургустунган айтырыгны чугаалажырынга пленумнуң киржикчилери идепкейлиг киришкеннер. Бир дугаарында дуржулгалыг пропагандист эш Назаров сөс алган. Ооң чугаалааны болза: Аъш-чем комбинадында партия төөгүзүнүң допчу курзун өөренир бөлүмнү башылап турдум. Өөредилге чылының эгезинде ол бөлүмнүң дыңнакчыларын четчелеп тургусканы дыка таарымча чок болган. Дыңнакчыларның билии чаңгыс аай эвес. Ындыг чорук кичээлдерниң шынарын кудуладырынга чедирип турган. Партия организациязының секретары эш Викторова бистиң бөлүмүвүстүң ажылын эки сонуургавайн, кичээлдерге олурушпайн келген. Ындыг четпестерни чаа өөредилге чылында болдурбас ужурлуг.

Пропагандист эш Литвиненко сөс алгаш, СЭКП хооркомунуң секретарылары болгаш өске-даа чамдык ажылдакчылары политбөлүмнерниң ажылының шынарын хынавайн, оларның кичээлдеринге олурушпайн турарлар деп чугаалаан. Олар болза, үүгле кажан хооркомнуң бюрозунга айтырыг чугаалажыр апарган таварылга-да хыналдалар кылып, четпестерниң фактыларын чыырынга кызыгаарлатынып турарлар. Ынчаарга илерээн четпестерни узуткаар талазы-биле организакчы ажылдарны өкижидер ужурлуг—деп ол чугаалаан.

— Областың көдээ ажыл-агый эргелелиниң коллективинге партия төөгүзүн өөренир бедиткен хевириниң бөлүмү ам алды чыл ажылдаан. Ооң ажылы деп-шилге чок болуп чылдын-на чангыс черге таптап турар. Ооң чылдагааны болза, дыңнакчыларның составының билииниң чаңгыс аай эвес болуп турганында. Эрги дыңнакчыларны коллективке чаа ажылдап кирген, билии чавыс чамдык ажылдакчылар-биле каткаш, кичээлдерни чылдын-на демги-ле темалардан катап эгелеп турган. Кичээлдерге дыңнакчыларның дыка хөй кезии келбейн турар, а чамдык кичээлдер пропагандист эш Ивановтуң келбээнинин буруузу-биле шуут үстүп турган. Политиктиг өөредилгениң хөрээнге шак ындыг ёзу барымдаалап эренгейлээр чорукту болдурбас ужурлуг—деп, эш Грачев чугаалаан.

ВЛКСМ хооркомунуң секретары эш Серов хоорайның комсомол чырыдыышкынының ажылынга СЭКП хооркому, партия эге организациялары эки кичээнгей салбайн, ылаңгыя ында коммунист пропагандистерден негелдени улгаттырбайн турарын шүгүмчүлээн. Ынчалза-даа ВЛКСМ хооркомунуң комсомол чырыдыышкынынга удуртулгазының четпестерин ол миннип чугаалаарын уттупкан.

Областың совпартшколазының директору эш Куренев марксизм-ленинизмниң кежээки университединиң, хоорайның партия школазының ажылының четпестерин тодаргай чижектерге илередип чугаалаан. Ылаңгыя кичээлдерге дыңнакчыларның эвээш кезии кээп турганын, башкылар боттарының башкылаар шагында келбейн турганын, кичээлдер расписаниези үргүлчү өскерлир чоруктуң хөралыг болуп турганын, чамдык эртемнерге өөредилгениң идейлиг шынарының дыка чавыс болуп келгенин, шылгалдаларга ёзу барымдаалаар чоруктуң фактылары бар турганын ол шүгүмчүлээн. Эш Куреневтуң саналын пленумнуң киржикчилери дыка шыы деп деткээн.

Пленум болза, хоорайның партия чырыдыышкынының четкизинге чаа өөредилге чылын организастыр эгелээринин болгаш эрттиреринин дугайында тодаргай хемчеглерни айыткан шиитпирни хүлээп алган.

* * *

Пленум хоорайның партия конференциязын чыылдырар дугайында айтырыгны чугаалашкан. Хоорайның партия конференциязын 1955 чылдың ноябрь 26—27 хүннеринде эрттиреринин пленум доктаткан.

БИСТИҢ ОБЛАСТЫҢ КОЛХОЗТАРЫНДА

Каа-Хем районда «Тиилелге» колхозтуң тудуг бригадазы эки ажылдап турар. Шивилгде малчыннарга 2 аал чурттаар бажынны, суурда гостиницаны, гаражты кылып доосган. Хову турлааңда шывыглыг шаңны, тараа кургадыр черни дерип туткан. Амгы үеде мал ажылының тудугларын чедиишкинниг чорудуп турар.

* * *

Ленин аттыг колхозта библиотека Тес-Хем районда байлак библиотекаларның бирээзи. Ооң ном фондузу 5010 ажыл турар, доктаамал номчукчулары безин 390 четкен. Библиотеканың Шуурмакта, Оруку-Шынаада салбырлары чаа-чаа литературалар-биле улам неметинип турар.

* * *

Бай-Тайга районда «Мурнакчы» колхоз ниитиниң малынга 9050 центнер ситенни белеткеп алган. Ам кол күш дүжүт алышкынынче угланган болза-даа, колхоз баштаар чери мал чеми белеткээрин кошкатпайн, ында тускай звеноларны организастаан ажылдадып турар.

* * *

Хорум-Дагда Жданов аттыг колхоз хоюнуң агарлаашкынын чедиишкиниг чорудуп турар. Чадаана МТС-тен ында 12 хачыларлыг агрегат, а колхозчулардан хол хачыларлыг 6 кижи ажылдап турар. Ийи хүн 452 хойдан 248 килограмм агар алдынган.

* * *

Бии-Хем районнуң колхозтары тускай чемгерилгеде киирген хаваннардан аңгыда бо чайын 1,5—2 хар назылыг 300 ажыг шарыжыгаштарны одар семиртилгезинге бөлүктеп үскен турган. Күрүнеге дужаап турда оларның бирээзи-ле 300 килограмм деңзини базып, одар үезинде хонукта 790 граммны немеп турганы илерээн.

* * *

Ниитиниң малынга быжыг чем суурну тургузар дээш Улуг-Хем районда Маленков аттыг колхоз август 25-ке чедир 687,4 тонна ситенни белеткеп, 140 тонна силосту шыгжап алган. Ол ышкаш 135 тонна ногаан сула база ажаатынган. Амгы үеде тускай звенолор 2 самоходтарлыг, 4 аът машиналарлыг ажылдап турар, хол кадыырларлыг 15 кижи база бар.

Кышка белеткел

Чөөн-Хемчик районнуң Чадаана көдээ Совединиң клубунуң (эргелекчизи эш Лопсан-Серен) кышка удур белеткели доозулган. Клубтуң септелгезинге болгаш хереселдер кылырынга көрдүнген 5861 рубль ажыглатынган. 4 чаа печка кылган, сонга, хаалгаларны чаартып будаан, стол, сандай болгаш өске-даа хереселдерни бүрүн садып алган.

Клубта номчулга өрээли тургускан, янзы-бүрү литератураны садып алган болгаш солуннар, журналдарны чагыдып алган.

К. БАЛДАН.

Кызыл хоорайның башкыларының август чөвүлел хуралы

Башкылар боттарының чөвүлел хуралынга «1954—55 өөредилге чылының түннелиниң болгаш 1955—56 өөредилге чылының сорулгаларының дугайында» Кызыл хоорайның улус өөредилге килдизинин эргелекчизи эш Гневышеваның илеткелин чугаалашкан.

Школаларның өөредилгезинде болгаш өөреникчилериң сагылга-чурумунда четпестерни узуткаар талазы-биле башкыларның январь чөвүлел хуралының доктаалын күүседир дээш хоорайның улус өөредилге килдизинден, башкылар коллективтериңден күженишкинниг хемчегларни алганының түннелинде бүгү школаларның өөредилге-кижизидилгелиг ажылы чамдык эки таланың түннелин көргүскенин илеткелчи болгаш санал берген башкылар демдеглээн.

Чамдык школаларның башкылар коллективтери эртем бүрүзүнге башкылаашкын методун улам сайзырангайжыдып, уроктарны планныг белеткеп, боттарының ажылын хүн-бүрү анализтеп, өөреникчилер-биле школадан, класстан дашкаар ажылды шын организастап, ада-иелер-биле, төрелдер комитеттери-биле быжыг харылзааны тургузуп келгениниң түннелинде багай эвес көргүзүглерлиг болган. №№ 5, 4, 9 болгаш өске-даа чамдык школаларның өөредилгезиниң шынары 90—97 хуу болган. Хоорайның школаларындан 20 ажыг өөреникчилер бүгү өөредилгезиниң дургузунда кончуг эки өөренгеш алдын болгаш мөңгүн медальдарлыг доозуп үнгеннер.

Хоорайның школаларының өөредилгезиниң шынары ниитизи-биле куду болган. Өөреникчилерден ийи чылчылар болуп арткан болгаш күскү экзамен тудар өөреникчилериң саны 1953—54 өөредилге чылындан дыка хөй болган. Бир класска ийи чыл олурар азы күскү экзаменге артар чорук колдуунда-ла орус дылга, төрөөн дылга, математикага болуп турар. Бо эртемнерге башкылаашкын хоорайның школаларында кончуг куду болуп турарын башкыларның чөвүлел хуралы бурруу шаап демдеглээн. №№ 3, 1, 2 школаларны дооскан өөреникчилерден элээн хөй кижи дээди школаларга киреринин экзаменнерин тудуп шыдаваан. Күскү экзамен туткан өөреникчилериң 50 хуузу ийичылчылар болуп арткан. Күскү экзамен тудары-биле арткан өөреникчилерден дыка хөй кижи келбээн. Чамдык өөреникчилериң күскү экзаменге келбейн барганы болза, школалар директорларының (эргелекчилериниң), өөредилге эргелекчилериниң болгаш ада-иелериниң буруузу, катап экзамен тудар өөреникчилер-биле чай дургузунда кандыг-даа ажыл чорутпаанында.

Эрткен өөредилге чылында 8 уруг школаже хаара туттунмайн арткан болгаш өөредилге чылында янзы-бүрү чылдагаан-биле элээн хөй өөреникчилер школадан үнген. Чамдык ада-иелер ургларын школадан үндүрүп алгаш ажылга киирип каар азы өг ажылы кылдырып турар. Школаларда школадан, класстан дашкаар ажылдың, комсомол болгаш пионер ажылының кошкак тургустунганын үстүнде чижектер көргүзүп турар.

Школаның өөредилге кижизидилгелиг ажылынга класс-биле ажыл улуг рольдуг. Класс-биле ажыл школаларда экижээн-даа болза, улуг четпестер барын чөвүлел хурал айыткан. № 5 школаның V класынга өөредилге чылында 5 удуртукчу башкы, арифметика башкызы 3 катап солушкан. Өөредилге чылының дургузунда эртемнериң башкыларын, класстарның удуртукчу башкыларын солуур чорукту болдурбас ужурлуг.

Партияның XIX съездизи политехниктиг өөредилгени школаларга боттандырарын айыткан. Хоорайның школаларында политехниктиг өөредилге организастатынган болза-даа эң бөдүүн арга-биле чорутунуп турар. Мастерскаялар тургустунмаан, багажа-херексел чедишпес, техник билиглиг башкылар чок. Техник билиглиг башкылар белеткээр, школаларга мастерскаялар тургузар дугайында айтырыгны облоно болгаш хоороно, хоорай Советі болгаш партия хооркому амдыгаа чедир шиитпирлевээн. Партияның болгаш чазактың шиитпирлерин, эң ылаңгыя СЭКП ТК-ның июль Пленумунуң шиитпирлерин амыдыралга боттандырар сорулга-биле школаларда политехниктиг өөредилгени программа ёзугаар чорудар ужурлуг.

Хоорайның школалары чыл-бүрү башкы кадрлар-биле долдуртунуп турар. Бо чылын 36 башкы алган. Башкылар боттарының башкы болгаш политиктиг билиин бедидип турарлар. Ындыг болза-даа, чамдык башкылар башкы билиин бедитпейн турарлар. Заочник башкылардан бо чылын күрүне экзаменин тудуп шыдавайн башкы составындан үнегеннер бар.

Ада-иелер комитеттери болза, школаларның өөредилге-кижизидилгелиг ажылынга улуг рольдуг болур. №№ 1, 5, 4, 9 школаларның ада-иелер комитеттери эки ажылдап турар. Чамдык комитеттер школаларның директорларынга багай дузалап, боттарының хүлээлгезин күүсетпейн турар. Чижээ, №№ 3, 2, 9 болгаш өске-даа школаларның ада-ие комитеттери ада-иелер-биле багай ажылдап турар.

Школаның комсомол, пионер организациялары өөреникчилериң билиин болгаш сагылга-чурумун бедидеринге улуг идиглиг. Школаларда комсомол, пионер организацияларының хүрээлеңи өзүп, өөреникчилер ортузунга кижизидилге ажылын күштелдирип турар. Ындыг болза-даа улуг четпестер бар. Башкылар, эң ылаңгыя ВЛКСМ хооркому комсомол, пионер ажылынче биче кичээнгей салып турарындан комсомолчуларда, пионерлерде ийи чылчылар болгаш күскү экзамен тутканнарның саны хөй. Комсомол хооркому, ооң бюрозу школаларда комсомол, пионер организацияларының ажылынче кичээнгейни салган турар ужурлуг.

Школаларда чамдык партия организациялары чаңгыс талалап, чүгле коммунистер-биле ажыл чорудун, кежигүн эвес башкылар-биле ажыл чорутпайн турарын санал берген башкылар илереткен.

Хоорайның улус өөредилге килдизи бо чылын 2 чаа школа алган. 1955—56 өөредилге чылында 10 школа чаа өөредилге чылын эгелээр болгаш 4400 ажыг өөреникчилер хаара туттунар. Бирги, сески, онгу класстарның саны көвүдээн.

Хоорайның албан организация болгаш бүдүрүлге черлери школаларны чаа өөредилге чылынга белеткээринге улуг дузаны көргүскенин башкыларның чөвүлел хуралы демдеглээн.

Башкыларның кол сорулгазы болза, Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың улус ажыл-агыйын улам-на хөгжүдер дугайында салып турар сорулгаларынга холбаштыр чогаатынган чаа өөредилге программазын боттандырары, школаларның өөредилге-кижизидилге ажылын күштелдирери, бичин ургларны бүгү тала-биле быжыг билиглиг кадрлар кылдыр кижизидери болур. Бо сорулгаларны боттандырарынга ада-иелер, школаларның ада-ие комитеттери улуг рольду ойнаар ужурлуг.

Чөвүлел хурал өөредилге программазын чедишкинниг күүседир, школаларга өөредилге-кижизидилгелиг ажылды күштелдирер талазы-биле делгеренгей доктаалды хүлээп алган.

* * *

Башкыларның чөвүлел хуралынга СЭКП обкомунуң лектору эш Григорьев «Бүгүделегей байдалы» деп лекция номчаан.

Мурнакчы аңчылар

Тожу районнуң «Май 1» колхозунуң ажылында аңныыр эң көскү черни эзелеп турар.

1954 чылдың аңныыр сезонунда колхоз киштен өске аңнар тывыжының планын күүседткен. Колхоз баштаар чери аңчыларны ырак тайгаларга барып аңнаары-биле мунар шыырак ивилер-биле хандырбаанындан киш планы күүсетинмээн. Эрткен чылдың аңныыр сезонунда колхоз 100 аңчыларны аътка алган, оларның иштинден хөрээженнер база аңнап үнген. Хөрээжен аңчылардан Баразан Даш-Шири 400 ажыг диниин белеткел черинге дужаган. Ак Теверек 30 киштиг кежин дужаган. Бо мурнакчы аңчылар Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезиниң киржикчилери болурун чедип алган.

Хоочун аңчы 63 харлыг Ак Чыдыгоол 19 киш, 175 диниин өлүрген. Июнь айда сыын аңнаашкынының үезинде аңчы Сарыг Теверек 5 сыынны, Кол Чөлдүрбен 4 сыынны өлүргеш мыйыстарын белеткел черинге дужааганнар.

Колхозтуң мурнакчы аңчылары төрөөн колхозунуң акша орулгазын өстүрери-биле дыка хөй түннүг орулганы колхозка киргген.

Колхоз кежигүнү аңчылардан ангыда мурнакчы саанчылар, хаван ажаакчылары, мал чеминиң белеткелчилери, бызанчылар дээн ышкаш эки ажылдыг колхозчуларның саны көвүдеп турар.

Колхоз бүдүрүлгезиниң база бир чугула адырының биредзи—балык тудар ажыл удавас эгелээр, колхозтуң балыкчылары анза белеткенип турар.

К. КУМАЯН.

—⊙—

Хойжу кыштаглаашкынга белеткенип эгелээн

Таңды районнуң «Революцияның чалбыыжы» колхозунуң хойжузу эш Хенчей ниитиниң мал ажылын хөгжүдери дээш кызымак ажылдап турар. Ооң ажаалгалында 626 хой бар. Хойнуң баш саны менди.

Часкы кыргылдада хой бүрүзүнден 1 килограмм 600 грамм дүктү ол кыргып алган. Хойжу кыштаглаашкынга белеткенип эгелээн, мал чемин немей белеткеп, кышкы кажааларның адаан арыглап аштаан. Эш Хенчей бодунуң күжү-биле бир чаа кажааны тудуп эгелээн.

С. ТАНЗЫН-ООЛ.

—•—

"Шынның" материалдарының изи-биле

„Мөңгүн-Тайгада мал ажылынче кичээнгей салыр"

Мындыг эге-биле бо чылдың июль 24-те үнген № 148 (3342) «Шынга» парлатынган, Бай-Тайга районнуң «Мурнакчы» болгаш Сталин аттыг колхозтарының Мөңгүн-Тайгада мал фермаларының ажылында улуг четпестер барын илереткен чүүлү райкүүскомнуң хуралынга чугаалажып көргеш, мал ажылында четпестерни узуткаар талазы-биле хемчегларни ап турар.

Партия райкому биле райкүүском фермаларже райкомнуң секретары эш Серен-Доржуну болгаш көдээ ажыл-агыйынын тускай эртемниглериниң бригадазын чорутқан деп, СЭКП райкомунуң секретары эш М. Доржу редакцияга дыннаткан.

Колхозта тудуг ажылы

Бии-Хем районнуң Хадыңда Кочетов аттыг колхозунуң төвү чыл бүрүде улам өзүп, чүрүтталганың болгаш ажыл-агыйның чаа бажыңнары суурда немежип турар. Колхозчу суурну сайзырадырынга, ону ёзулуг байлакшыл амыдыралдың чечектелип турар төвү болдурарынга бүгү колхозчулар киржип турар.

Ам үеде суурда школа, клуб, радио белдири, эмнелге, магазин, электростанция, колхозтуң дээрбези ажылдап турар. Бо бүгү тудугларны кылырынга колхозтуң тудуг бригадазы улуг рольду ойнааны билдингир. Тудугжуларның бригадазын аныяк специалист — тудуг десятнигги эш К. Дряхлова удуртуп турар.

Колхоз баштаар чери бо чылын чүрүтталганың 7 бажыңнарын чаңгыс аай төлевилел ёзугаар туткаш, ажыгалга киирерин планнаан. Чүрүтталга бажыңнарын тударының планы чедишкинниг шиитпирлетинген. 7 бажыңны тудар турган август 20-ге чедир чүрүтталганың 32 бажыңнарын туткан, оларның чээрби сези ажыглалда дужаатынган.

Тудуг ыяжының белеткелиниң планын колхоз база ажыр күүсеткен. 1100 кубометр тудуг ыяжы белеткээр турган, херек кырында 1350 кубометр ыяшты белеткээн. Ооң-биле кады 828 кубометр дилер материал база белеткетинген. Тудуг бригадазы ийи звено болуп алган ажылдап турар. Эш Захаровтуң удуртқан звенозу тудуг ажылынга идепкейлиг киржип турар. Бо бригада апрель айда тургустунган. Олар Үстүү-Азөөтте ферма ажыддакчыларынга 3 квартиралыг бир бажыңны болгаш колхоз төвүнде чүрүтталганың 4 бажыңнарын туткаш ажыглалда дужааган. Звено оон ангыда 500 баш дагаа кирер чаа кажааны база туткан.

Тудуг ажылынга звенонуң кежигүннериниң эштер Трубачев, Туревич олар идепкейлиг киржип, хүн нормазын үргүлчү ажыр күүседип турар. Эш Айжинин удуртқан звенозу база багай эвес түннелди чедип алган.

Бо чамдык чедишкиннер-биле кады колхозтуң тудуг ажылында улуг четпестер бар. Ол четпестер хамыктың мурнунда колхозта ажыл-агый тудугларының хожудап, мал кажааларын тударының планының чыл бүрүде хожудап турары-биле тайылбырлатынар. Колхоз тудуг ажылын чорударда чаңгыс талалап, чүгле чүрүтталга бажыңнарының тудуунуң темпизин дүргедеткеш, мал кажааларын тударынче кичээнгей салбайн турар.

Мал кажааларының тудуунуң багай чорун турарын мындыг чижектен көрүп болур. Үш чыл мурнунда колхоз төвүнге 100 баш хаван кирер чаңгыс аай хевирниң кажаазын тудары планнатынган. Ынчаарга бо хүнге чедир ук кажаанын өөдүлө чартының безин доозуп албаан. Оон ангыда бо чылын бир инек кажаазы тудары база көрдүнген. Фермаже сөөртүнген тудуг ыяжы чок болганындан ук план үзүлген.

Мал кажааларының тудуунуң темпизи бо хире хожудап турда колхоз баштаар чери шиитпирлиг хемчег албайн, харын «мал кажааларының тудуун келир чылын шулуудадын эгелээр бис» деп турары алдептиг.

Мындыг турбуже Кочетов аттыг колхозтуң баштаар чериниң болгаш ында партия организациязының СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң шиитпирин боттандырбайн, мал кажааларының тудуунуң планын күүседирин соңгаарладып турары шын эвес. Колхозта тудуг бригадазы доктаамал тудугжулар-биле хандыртынмаанындан олар бирде эвээжеп, бирде көвүдеп, оларны аар-саар өске ажылдарже чардыктырып турар.

Колхоз баштаар чери тудугнуң чугула айтырыгларын шиитпирлээрде десятник эш Дряхлованы киириштирбейн, тудуг бригадазында быжыглатынган кижилерни ыңай, бөөр чорударда ооң-биле сүмелешпейн, тудугжуларның негелдезин ей-шаанда харыылап бербейн турар.

Райкүүскомнуң колхозтар тудуунуң талазы-биле килдизи бо колхозтуң тудуг ажылынга боттуг дузаламчыны көргүспейн, мал кажааларының тудуушкунунуң хожудаашкыны-биле эптежип турар. Килдистиң эргелекчизи эш Журёв колхозка ында хаая келгенде четпестерни узуткаар талазы-биле арга-сүме бербейн, турар. Шифер, кадаг, дозу, олифа болгаш тудугнуң өске-даа материалдары районнуң колхозтарында чедишпейн турда райкүүскомнуң колхозтар тудуунуң талазы-биле килдизи хемчег албаан.

Кочетов аттыг колхозтуң 6 автомашина кирер чаа гаражы, дээрбе болгаш өске-даа тудуглар шифер чогундан кыры шыптынмаан, чадагай. Ынчаарга колхозта шиферни солуптар арга бар-даа болза ону ажыл херек кырында ам-даа эгелевээн.

Тудуг ажылында хожудаашкынны узуткаарда колхоз баштаар чери тудугну чаңгыс талалап чорудар методгу узуткаар ужурлуг. Тудуг бригадазын тудуг хөрөөн билир кижилер-биле быжыглаар, оларның кол күүнү мал кажааларының тудуун соок бетинде чедишкинниг доозарынче эвилелдээр херек. Малды келир кыжын менди чыл ажырары мал кажааларының тудуун ей-шаанда доозарындан, бар кажааларның септелгезин үлегерлиг чорударындан хамааржыр.

Т. ОЮН.

Тудуг планын күүсетпейн турар

Баа-Хем районнуң «Октябрь 14 чылы» колхоз тудуг планын чылдын-на күүсетпейн турары шуут чаңчыл болу берген. Колхоз баштаар чери тудуг планын чылдын-на бадыладып, аңаа белеткелди март, апрель айларда эгелээр, ынчаарга бүдүрүлге планы оон-даа орай тургустунар, ынчап турда чылдың барык чартыы эрте бергиже чедир кандыг үүлдерни кылыры биддинмес. Үргүлчү ажылдаар тудуг бригадазы колхозта чок.

Бо үеде тудуг ажылында чүгле 7 кижи ажылдап турар бис. Бистиң ажылывысты удуртур бригадир кижи-даа чок. Колхоз баштаар черниң айтышкыны-биле аапсаап септелге ажылдарын кылып турар бис.

Колхозта чүгле ниитиниң тудуг ажылы чорувайн турар эвес, харын колхозчулар чүрттаар бажыңнар чедишпейн турар. Чижээ, колхозчулар Х. Күдер-оол, Н. Никтаяк, А. Терекпен культурлуг чүрттаар, дыштаныр бажыңнары чок, каш чылдын дургузунда бажың чок, өске улустар бажыңнарын кезип, чүрттап чоруурлар.

Колхоз баштаар чери тудуг ажылын чугулага көрбейн, ийиги чергениң айтырыны кылдыр көрүп турары шын эвес. Райкүүском колхозта тудуг ажылы бо хире суда чорун турда кандыг-даа хемчег албайн турар.

Н. ЛОПСАН,
колхозтуң бызанчызы.

Совет болгаш югослав найыралдың быжыг үндезини

Совет Эвилели биле Югославияның аразында харылзааларны таарыштырган чорук болза улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун улам ыңай кошкадырынга чугула чаа салыышкын болур болгаш бүгү делегейге тайбыңны быжыглаарынга кайгамчык улуг ужур-дузалыг болун турар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң үшкү сессиязынга эш Н. А. Булганинниң чугаалааны болза: «Совет Эвилелиниң болгаш Югославияның аразында харылзааларда Совет Эвилелиниң Чазак төлээлериниң Югославияга чораанының түннелинде чедип алдынган эргилденің тайбыңның хөрөөнге ужур-дузалыын онзалап демдеглее чогуур.

Югослав болгаш совет улустарның аразында акы-дуңма найыралдың база сырый кады ажылдажылганың харылзаалары өнедиин үрелген 1948 чылдың соонда ийи чүрттарның аразында тургустунган таарымча чок болгаш болдурар аргажок байдалды Белградка болган чугаалажыышкыннар узуткан».

1955 чылдың майның төнчүзүнде болгаш июньнуң эгезинде Белградка кайы-кайызын билчириниң болгаш найыралдың байдалынга эрткен чугаалажыышкыннарның түннелинде ССРЭ-ниң болгаш Югославияның аразында харылзааларга күштүг эргилде боттанган.

Совет болгаш югослав улустарның найыралы болгаш кады ажылдажылгазы чедишкинниг хөгжүүр быжыг болгаш кадык үндезин чугаалажыышкыннарның түннелинде тургустунган. Совет Эвилели биле Югославияның аразында найыралдың болгаш кады ажылдажылганың быжыгар чоруу тайбыңга ынакшылдыг бүгү улустарның эрге-ажыктарынга, бүгү чүрттарның ажылчы чоннарының эрге-ажыктарынга бараан болур, ол улустар совет-югослав чугаалажыышкыннарының эки түннелериниң дугайында медээни үүлдүзүнүп уткааннар.

Чугаалажыышкыннарның түннелдерин Совет Эвилелиниң улустары ханы сеткил ханыышкыны-биле болгаш бир эп-сеткилдиг үүлдүзүнүп хүлээп алган. Совет хөй-ниити болза Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң болгаш Югославияның Федеративтиг Улус Республиказының чазактарының Декларациязын — төөгүлүг улуг ужур-дузалыг ол документини — боттандырар чорук ийи чүрттарның улустарының аразында бүгү талалыг кады ажылдажылганы, а ол ышкаш социалистиг лагерьниң бүгү чүрттарыбиле Югославияның кады ажылдажылгазын калбаа-биле хөгжүдеринге болгаш быжыдарынга чедирер.

Совет Эвилелиниң болгаш Югославияның улустары чүс-чүс чылдарның найыралы-биле, революстуг шимчэшкиннин алдарлыг чаңчылдары-биле, фашист эжелекчилерге удур дем каттыштырган чүткүлдүг демисел-биле, социалистиг ниитиледи тургузарынга идеалдарының болгаш эчис сорулгаларының ниити чоруубиле бот-боттарының аразында холбаалыг.

Совет болгаш югослав улустарның аразында онза чоок болгаш чүректиң ханызындан харылзаалар делегейниң ийиги дайынының чылларында, фашист эжелекчилерге удур демиселдиң чылдарында тургустунган. Бүгү совет улус бодунун югослав акы-дуңмаларының маадырлыг демиселин кайгамчык улуг хүндүлел-биле көрүп турган, оларны боттарының Төрөөн чүрттунуң шынчы оолары—коммунистер баштап турганнар. Совет улус маршал Иосип Броз-Титога удуртурган Югославияның Улустуң хосталга армиязының дайынчыларының дайынчы чорудулгаларынга болгаш эрес-дидим шыгаралдарынга бүгү чүрөөнден байыр чедирип турган. Югославияның Федеративтиг Улус Республиказын тургускан чорукту Совет Эвилелиниң улустары изии-биле база сеткилдиң шынчы ханыышкыны-биле уткааннар.

Чүзүн-базын нүүлүү чылдактарның түннелдериниң сөөлгү чылларда Совет Эвилели биле Югославияның аразынга тургустунган таарымча чок, кадык эвес харылзаалар шак ол чаагай акы-дуңма харылзаларны болгаш чаңчыккан найыралды үрээн. Ол үениң чылдактарынга ам үеде улустуң сойгаладып илеретирген дайынчары — Берия болгаш Абакумов оларның ССРЭ биле Югославия аразында харылзааларга үүлгеткен өнчүк-чөңгээлиг хөрөө чигзиниг чокка хамааржыр. Югославияның удуртукчуларынга удур көдүрүлген аар буруудадыышкыннар болгаш дорамчылалдар улустуң шак ол өжээтен дайыннарының, империализмниң агентилериниң үүлгеткен меге-хоозун чоруктарының түннелинде тывылган деп түвени фактылар көргүзүп турар.

Совет Эвилели биле Югославияның аразынга тургустунган кайы-кайызын акы-дуңма ёзу-биле билчириниң чоруу, өйү келген айтырыгларны шиитпирлээриниң оруунга ниити үзел-бодалдар, улам ынай калбак кады ажылдажылгаже кайы-кайызының шынчы чүткүлү ол эрткен үеги таарымча чок байдалды улуткаан. Совет-югослав чугаалажыышкыннар чоруп турда, чоокта чаа эрткен үенин ол бүгү-ле чылдактарын шиитпирлиг чок кылырынга, күрүнелериниң аразында харылзааларны бүрүн таарыштырарын болгаш ийи чүрттарның улустарының аразында найыралдыг хөгжүлдезин шаптыктап турар бүгү-ле моондактарны чайладырынга белен чорук кайы-даа талаларда илергейлетинген. Калбак болгаш бүгү талалыг кады ажылдажылганы хөгжүдеринге быжыг үндезиннер тургустунган, ол чорук кайы-даа күрүненің улустарының национал үндезин эрге-ажыктарынга дүгжүп турар.

Совет-югослав чугаалажыышкыннарның түннелдериниң дугайында эш Н. С. Хрущевтуң илеткелин дыннап чугаалашкан Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының ТК-зының июль Пленумунун доктаатканы болза: «Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң болгаш Югославияның Федеративтиг Улус Республиказының Чазактар төлээлериниң аразынга болган чугаалажыышкыннарның түннелдерин үүлдүг деп көөр». СЭКП ТК-ның Пленумунуң ол доктаалы бүгү совет улустуң чаңгыс аай күзел-соруун илереткен.

Совет Эвилели биле Югославияның Федеративтиг Улус Республиказының аразында найыралды моон соңгаар чедишкинниг хөгжүдеринге болгаш быжыглаарынга кандыг-даа моондактар турбас.

Совет болгаш югослав улустарның аразында шынчы, найыралдыг харылзааларны хөгжүдеринге улуг ужур-дузалыг үүл болза, Югославияда улуг болгаш ортумак үлетпүрүүн, транспорттуң, банк системазының, мөңү-биле садар садыгның болгаш үүрмектеп садар садыгның хөй кезииниң талазында бүдүрүлгениң кол-кол чепсек-хереклеринге ниитиниң өнчүзүнүң тергиидеп турарының фактызы болур. Югославияда күрүне болгаш ниитилел тургузуу болза, эрге-чагырга ажылчын ангының болгаш күш-ажылчы тараачыннарның туруп турары-биле тодаргайлатынар. Чүрүтта кол аңгылар болза, ажылчын ангы болгаш тараачыннар болун турар.

Югославияның Федеративтиг Улус Республиказы болза, хамаарышпас, тускай догуннаан күрүне болур. Империалистиг күштерниң ыйыдыышкыны турзажок, ол республика бодунун хосталгазын болгаш национал хамаарышпас чоруун камгалап арттырган.

Экономикаже даштыкы капиталдың шургун кирер дээн оралдажыышкыннарынга ол удур туруп шыдаан.

Улус ажыл-агыйынга быжыг үндезинни салырынче чүткүвүшаан, Югославияның ажылчын ангызы чүрттүң хосталганының баштайгы хүннериндеи эгелээш-ле ада-чүрт үлетпүрүн турган, ол ада-чүрт үлетпүрүн тургузарыяче кирген. Ада-чүрт үлетпүрүн тургузар дээш демиселге 1948 чылга чедир-ле социалистиг лагерьниң чүрттарының акы-дуңма дузаламчызынга ол даяныр турган. Чүрүтта бар турган пес-таавы, даг-руда болгаш машина тудуушкун бүдүрүлгелери даштыкы капиталистиг компаниялларга хамаарышы турган, чүге дээрге олар-биле харылзаалыг турган. Чүрттүн бойдус байлаан демги-ле даштыкы капиталистиг компаниялар ажыглап турганнар. Югослав экономикага улуг когаралды таварыштырган фашистиг эжелел Югославияны үлетпүр талазы-биле ырадыр аткаар октапкан.

Хостуг амыдыралдың он чылдарының дургузунда югослав улус бодунуң салган алган экономиктиг хожудангай чоруун узуткаарының талазы-биле элээн улуг ажылды кылган.

Югославияда 250 чаа бүдүрүлгелер, ооң иштинде 420 муң киловатт ниити күүчлүг 55 электростанциялар, 53 машина тудуушкун заводтары, химияның 23 бүдүрүлгелери, металлургияның 7 заводтары, кокс химиктиг ийи комбинаттар, электри дерилгелери бүдүрер 24 бүдүрүлге черлери, 21 пес-таавы фабрикалары туттунган болгаш ажыглалда кирген. Загребте Раде Кончар аттыг электротехниктиг завод, Любляндa аар машина тудуунун «Литострой» заводу, Севойнода чес-хола эзилдирер завод, Винодольда гидроэлектростанция дээн ышкаш база өске-даа улуг-улуг үлетпүр черлери чүрүтта туттунган.

Югославияның үлетпүрүнде социалистиг сектор тергиидеп турар. Үлетпүрде болгаш салыгда хуу секторнуң бот дензиги 10 хуу четпейн турар.

Югослав үлетпүр хамыктың мурнунда аар үлетпүрүнүң колдаашкыны-биле хөгжүп турар. Капитал салыышкыннарның 60 хуузу сөөлгү чылдарда үлетпүрде кирген. Ынчаарга аар үлетпүрде капитал салыышкынның хемчээли чыл-бүрүде өзүп турар.

Югославияның үлетпүрүнүң өзүлдези чүрүтта ажылчын ангының санының өзүлдези-биле капсырлажып турар. 1939 чылда чүрүтка үлетпүр ажылчыннары чүгле 300 муң кижи турган, 1954 чылда олар 685 муң ашкан, тодаргайлаарга ийиден хөй катап көвүдээн.

Ада-чүрттүң үлетпүрүн хөгжүдеринге югослав улустуң күженишкиннери улуг чедишкиннерлиг болган. Үлетпүрүнүң чаа улуг-улуг бүдүрүлге черлерин ажылдадып киргениниң болгаш эрги бүдүрүлгелерин чаартканының түннелинде чүрүтта үлетпүр бүдүрүлгезиниң хемчээли дайын мурнундагы үеден ийи ажыг катап улгаткан. Югославияда үлетпүр бүдүрүлгезиниң ниити индексиин 1939 чылда 100 турган деп алыр болза, 1954 чылда 208 болган. Дайын сөөлүндеги чылдарда үлетпүрүнүң чаа-чаа адырлары: аар машина тудуушкуну, нефть тывар болгаш нефть болбаазырадыр үлетпүр, радиотехниктиг үлетпүр болгаш оон-даа өскелер тургустунган.

Ынчалза-даа Югославияның үлетпүр бүдүрүлгези бирги беш чыл планын элээн хөй чылдагааннарның ужурундан чедир күүсетпээн. Ынчалзажок аар индустрияның чес-хола эзилдирилгезинден ангыда эң чугула хевирлериниң талазы-биле улуг чедишкиннериниң бүгү улустуң күженишкиннериниң түннелинде ол чедип алган. Ол дугайын 1939 чылдан 1954 чылга чедир үениң дургузунда болган өскерилгелериниң талазы-биле дараазындагы дециевир саннар херечилеп турар.

Муң тоннага	1939 чыл	1954 чыл
Хөмүр даш	7.032	13.645
Нефть	1,1	216,3
Шой	101	356
Кан	235	616
Чес-хола	41,6	30,3
Коргулчун	10,6	66,7
Ак-коргулчун	5	13,6
Электроэнергия (миллион киловатт шак)	1.173	3.440

Чүрттүң улус ажыл-агыйынга үлетпүрүнүң бот-дензиниң өзүлдези үлетпүр продукциязының чоннуң кижи бүрүзүнге онаажыр үлүүнүң дүрген өзүлдезинге чедирген. Чоннуң кижи бүрүзүнге онаажыр үлетпүр бүдүрүлгезин 1939 чылбиле дециәәрге 1954 чылда мынчаар өскен: электроэнергия — 73 киловатт шактан 190 киловатт шак, хөмүр даш — 437 килограммдан 790 килограмм, кан — 15 килограммдан 36 килограмм, саазын — 2,6 килограммдан 3,4 килограмм, хевең бүдүштүг пестер — 7 дөрбелчин метрден

(Төнчүзү 4-кү арында).

ДОПЧУЛАЛДАР

Тес-Хем районда Ленин аттыг колхозтуң тудуг бригадазы эки ажылдап турар. Эрткен чылын чедир кылдынмаан 16 чүрттаалга бажыңнарын доозуп, шуптузун крышалаан, чаа 19 чүрттаалга тудугларын ажыглалда кирген, ол ышкаш ургларлар ялизин база дооскан. Малга тудуглардан аңгыда амгы кылып эгелээни 2 аал чүрттаар бажыңның тудуу чедишкинниг чоруп турар.

* * *

Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң кадарчызы эш Дыртыктың ниитиниң мал ажылы дээш ак-сеткилдиг күшажылы чүгле бодунуң колхозунда эвес, бүгү Чөөн-Хемчик районда сураглыг. Ооң кадарган инектери чыл санында менди, ылаңгыя чайгы одарны, ажаалда суггарылданы эки тургусканындан амгы үеде инек бүрүзү хонукта 900 грамм немелде дензини ап турар.

* * *

Шагаан-Арыгның машина-трактор станциязының комбайнерлериниң социалистиг чарышка алган хүлээлгелериниң күүселдезин чоокта чаа түннеп көрген. Бирги черни сураглыг механизатор Семен Бондарев ээлээн. Сөөлгү хүннерге чедир Калинин аттыг колхозка ол 372 гектарның дүжүдүн чидириг чокка ажааган, ооң агрегады МТС-тиң шилчиир кызыл тугун чаалап алган.

Улус демократиязының чурттарында

Бирги беш чылда Кыдаттың ном үндүрер черлериниң болгаш радио дамчыдылгазының ажылы

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң дыңнатканын ёзугаар алырга, бирги беш чыл планынга дүүштүр Кыдатка 1957 чылда 1952 чылдыынга көөрде бүдүн чартык катап хөй, 1211650 муң экземпляр номнарны парлап үндүрер. Марксизм-ленинизмниң классиктериниң чогаалдарын, а ол ышкаш эртемниң, техниканың литератураларын болгаш бичии уругларга номнарны үндүрериниче онза кичээнгейни салган турар.

1957 чылда солуннарның нийти тиражы 2.496 миллион экземпляр болуп, тодаргайларга 1952 чылдыынга деңнээрге 52,2 катап көвүдээр. Журналдарның нийти тиражы 394 миллион экземпляр болур, тодаргайларга барык ийи катап өзер.

1957 чылда биче националдарның дылынга 12,5 миллион экземпляр номнарны үндүрер, ол дээрге 1952 чылдыынга көөрде, ийи катап хөй болур. Биче националдарның дылдарынга солуннарының нийти тиражы 22 миллион экземпляр болур.

Кыдаттың радио станцияларының күчүзү 1957 чылга чедир 1952 чылдыынга деңнээрге беш ажыг катап көвүдээр. Пекинде улустуң төп радио станциязы харугда үш янзы программаларны дамчыдар апаар. Даштыкыже радио дамчыдылгалары база калбарар.

(СЭТА).

КУР-нуң үлетшүрү

ПЕКИН, август 22 «Вэньхуэйбао» солуннуң дыңнадып турарын ёзугаар алырга, Шанхайда хуу ажыглалдың 270 фабрикалары болгаш заводтары бо чылын күрүнениң болгаш хууда ажыглалдың холушкак бүдүрүлгелери кылдыр чаартынган турар. Күрүнениң, кооперативтиң, холушкак секторларның бүдүрүлгелериниң үлүг хуузу Шанхайның бүгү бүдүрүлге черлериниң нийти продукциязының хемчээлиниң 64 ажыг хуузун чыл төнчүзүнге чедир ээлээн турар.

Солуннуң дыңнадып турары болза, элээн хөй хуу бүдүрүлгелерни күрүнениң болгаш хууда ажыглалдың бүдүрүлгелери кылдыр чаартыр дугайында шиитпирни ол бүдүрүлгелериниң коллективтери байырлап хүлээп алганнар. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидер дугайында хүлээлгелерни ажылчыннар болгаш албан-хаакчылар ноокта чаа болгулаан митингилер үеэзинде боттарынга алгылааннар.

Тяньцзинде, Чунцинде, Уханиде болгаш чурттуң өске-даа хоорайларында хууда ажыглалдың чүс-чүс бүдүрүлгелери бо чылын чаа чурумче шилчээн турар деп солун дыңнадып турар.

(СЭТА).

Польшаның демир оруунуң хүнүнүң бүдүүзүнде

ВАРШАВА. Польшаның парлалга агентилелиниң дыңнатканын ёзугаар алырга, улусчу Польшада демир орук транспортунуң чартык миллион ажылдакчылары демир орукчунуң хүнү — сентябрь 11-ни байырлалдыы-биле демдеглээринге белеткенип турар.

Польша демир орук транспорту дайын сөөлүндеги чылдарның үезинде пассажирлер болгаш чүк сөөртүлгелериниң өзүлдезиниң темпилериниң талазы-биле Европада бирги черлерниң бирээзин ээлеп алган. Сөөлгү беш чылдарның дургузунда чүк сөөртүлгезиниң хемчээли 92 миллион ажыг тоннага көвүдээн. Бараан вагоннарын эки ажыглап турарының ачызында польша демир оруктар ол-ла үениң дургузунда чүк эрттирер арганы чыл иштинде барык 40 миллион тоннага улгаттырган.

Албани ажылчы чоннар беш чыл планын хуусаа бетинде күүседир дээш демисежип турар

ТИРАНА. Бирги беш чыл планының төнер чылы болур 1955 чылдың күрүне планын хуусаа бетинде күүседир дээш албани ажылчы чоннар улуг көдүрлүүшкүн-биле демисежип турар. Бүдүрүлге даалгаларын чедишкиннинг боттандырар дээш социалистиг чарышта чурттуң янзыбүрү бүдүрүлгелериниң 300 чыгыы коллективтери кирген. Фабрикаларның, заводтарның, шахталарның, чаа тудугларның 9 муң ажыг ажылчыннары июль эгезинде-ле бо чылдың ийи дугаар чартыының болгаш келир чылдың күүседир ажылдарын кылып эгелээн турган.

Ажылчы чоннарның каракызыл күш-ажылының болгаш чогаадыкчы инициативазының үре-түннели болза, республиканың хөй-хөй бүдүрүлгелери эрткен айның планын чедишкиннинг күүсеткени болур.

В. И. Ленин аттыг цемент заводунуң коллективи чыл төнчүзүнге чедир 5 муң тонна продукцияны пландан дашкаар бөөрин хүлээнген.

И. В. Сталин аттыг пөс-таавы комбинады 1955 чылдың чеди айларының дургузунда планда айытканындан 27 муң метр хөй пөстү кылып үндүрген. Комбинаттың ажылчыннары ам арткан айларда ам-даа 23 муң метр пөстү планга немей кылып үндүрер деп шиитпирлээннер.

(СЭТА).

Парламентилер аразының эвилелиниң 44-кү конференциязы

ХЕЛЬСИНКИ. Парламентилер аразының эвилелиниң 44-кү конференциязы август 25-те финлянд сеймниң хуралдаар залында ажыттынган. Ооң ажылында 43 чурттарның парламент төлөөлери киржип турар.

Хуралды парламентилер аразының эвилелиниң президентизи лорд Стэйнсгейт ажыткан.

Ооң соонда Финляндияның президентизи Паасикиви байыр чедирип чүве чугаалаан.

КНО-нуң чиңгине секретары Хаммаршельдтиң чедирген байырын хуралга номчаан. Каттышкан Нациялар Организациязының болгаш парламентилер аразының эвилелиниң аразынга кады ажылдажылганы улам ыңай быжыглаар күзелди ол илергейлээн.

Парламентилер аразының эвилелиниң президентизи лорд Стэйнсгейттиң бодунуң чугаазынга медеглээни болза:

Бүгү делегейге тайбыңны доктаадып турузарынга идиг бөөр дээш Хельсинкиде чыылган бис. Бистер чазактар төлөөлекчилериниң организациязы болбайн турар бис, ынчангаш оларның аразында чөрүлдөөлерге киришпес ужурлуг бис.

Парламентилер аразының эвилелинге чаа кежигүннер хүлээп алырының айтырынга хамаарыштыр лорд Стэйнсгейт чөвүлелдиң күүскому ол чаа кежигүннерни хүлээп алырын саададып турар ындыг байдалды шын эвес деп санап турарын медеглээн. Лорд Стэйнсгейт бодунуң чугаазының түннелинде парламентилер аразының эвилелиниң кежигүннери кижилер аразынга акы-дуңманың ёзузунга үндезилээш тайбыңны доктаадып турузарынга идиг бөөрин кыйгырган.

Лорд Стэйнсгейттиң саналын ёзугаар конференцияның даргазынга финлянд парламент бөлүүнүң даргазы Леннарт Хельяс сонгутурган.

Парламентилер аразының эвилелиниң конференцияларының дугайында чурумнуң сески үүлүнге дүүштүр эвилелдиң 44-кү конференциязынга ук эвилелдиң чиңгине секретарының киирген илеткелинин талазы-биле нийти чугаалажылга эгелээн.

Эртенги хуралга болган чугаалажылгага Магуб (Судан), Шмид (ГФР), Бабан (Турция), Миядзава (Япония), Лемасс (Ирландия), Смиха (Индия), Симич (Югославия) болгаш оон-даа өскелер киришкен. Санал берген бүгү кижилер сөөлгү үениң иштинде болдунган улустар аразының дүшкүүрлүг чоруктарының чымчаашкынын сеткил ханыышкыны-биле демдеглеп, ону улам ыңай кошкадырының болгаш улустар аразынга тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынга байдалдарны тургузарының хереэнге чаа күзениишкиннерниң эргежок чугулазының дугайын чугаалаан.

ХЕЛЬСИНКИ. Парламентилер аразының эвилелиниң 44-кү конференциязының август 25-теги кежээки хуралынга эвилелдиң уставының үшкү, онгу болгаш он чедиги үүлдериниге парламентилер аразының эвилел чөвүлелиниң киирген эдиглерин чугаалажып көрген.

Ооң соонда конференцияга чиңгине секретарының илеткелиниң талазы-биле чугаалажылга үргүлчүлээн. Венгрияның күрүне хуралының депутады Ронаи дөрт күрүнелериниң баштыңнарының Женева чөвүлел хуралы делегейниң ийиги дайынының соонда эң чугула болуушкун болган дээрзин демдеглээн. Ол чөвүлел хурал улустар аразынга тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынның үндезин суурларын тургускан. Айтырыгларны чугаалажып көөру Женева чөвүлел хуралының угаанбодалынга таарыштыр болурун Ронаи күзээн.

Кулишев (Болгария) болгар улус тайбыңны күзеп турар болгаш тайбыңны быжыглаарынче угланган бүгү хемчеглерге идиг бөөринге белен деп медеглээн. Европага коллективтиг айыыл чок чорук дугайында дугуржулганы улуг ужур-дузалыг кылдыр көрүп турар бис. Коллективтиг айыыл чок чорук болгаш чепсегленишкиннерни дүжүрер дугайында Совет Эвилелиниң саналдарын деткиир күзелди ол илерегейлээн. Ооң соонда оратор эвилелдиң кежигүнүнге кирер дугайында дилег киирген чурттарны хүлээп алыр күзелди илергейлээн.

Таиландының төлөөзи Пратонначают Бандунг конференциязының шиитпирлериниң ужур-дузазын чугаалаан. Бразилияның төлөөзи Брага бүгү чурттарның аразынга культурлуг болгаш экономиктиг харылзааларны экижидеринче, чурттарның болгаш улустарның тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынынче кыйырган.

Голландияның төлөөзи Бюргер делегейнин улустары бот-боттарын эки билчир ужурлуг деп айыткан. Ооң соонда ол кошкак хөгжүлделиг чурттарның, атомнуг энергияның болгаш өске-даа түүлдериниң айтырыгларының дугайын чугаалаан.

(СЭТА).

Парламентилер аразының эвилел чөвүлелиниң хуралы

ХЕЛЬСИНКИ. Август 24-те Хельсинкиге парламентилер аразының эвилел чөвүлелиниң хуралы болган. Эвилелдиң президентизи лорд Стэйнсгейт Совет Эвилелиниң национал парламент бөлүүнүң парламентилер аразының эвилелинге киргениниң дугайын чарлаан. Ол медеглелди найыралдыг адыш часкаашкыны-биле уткаан. Албанияның, Либерияның болгаш Испанияның парламент бөлүктериниң парламентилер аразының эвилелинге киргениниң дугайын ол база чарлаан. Ол чурттарның парламентилериниң национал парламент бөлүктериниң төлөөлекчилерин парламентилер аразының эвилел чөвүлелинде олуттарны эөлеп алыры-биле чалаан. Совет төлөөлерден чөвүлелде олуттарны Н. А. Михайлов биле Ю. И. Палецкис ээлеп алган.

Парламентилер аразының эвилелинин 44-кү конференциязынга совет төлөөлериниң баштыны болгаш ол-ла эвилелдиң чөвүлелинде совет парламент бөлүүнүң доктаамал төлөөлекчизи Н. А. Михайлов допчу медеглел кылган.

Парламентилер аразының эвилелинге ССРЭ-нин Дээди Совединиң парламент бөлүүнүң киргени улустар аразынга тайбын болгаш найырал дээш Совет Эвилелиниң демиселиниң чайгылыш чок шынчы политиказындан болуп турар деп П. А. Михайлов чугаалаан.

Совет Эвилелиниң парламент бөлүү тайбын дээш, дүшкүүрлүг чорукту улам ыңай кошкадыры дээш, улустар аразынга найырал болгаш кайы-кайызын билчир чорук дээш шыны-биле демисежип турар кижи бүрүзү совет төлөөлекчилериниң күүрүнде шынчы болгаш идегелдиг өөнүктерни тывар деп силерге быжыы-биле медеглеп болур. Чөвүлелдиң бүгү кежигүнери Н. А. Михайловтуң чугаазын адыш часкаашкыны-биле уткаан. Ооң соонда Албанияның болгаш Либерияның төлөөлекчилери чүве чугаалаан.

Август 25-те финлянд сеймниң бажыңынга ажыттынар парламентилер аразының эвилелиниң конференциязының ажылының айтырыгларын чөвүлел чугаалажып көрген.

(СЭТА).

Кукурузаны тарып өстүреринің айтырыгларының талазы-биле улустар аразының конференциязы

БУДАПЕШТ. Кукурузаны тарып өстүреринің айтырыгларының талазы-биле улустар аразының конференциязының пленарлыг хуралы август 24-те Будапештиде доозулган. Конференцияның ажылынга Венгрияның, Совет Эвилелиниң, Кыдаттың, Польшаның, Чехословакияның, Румынияның, Болгарияның, ГДР-нин, КУДР-нуң болгаш Австрияның көскү эртемденнери киришкен. Конференцияның киржикчилери венгр эртемденнериниң илеткелдерин дыңнаан. Венгрия болза, кукурузаны тарып өстүреринің талазы-биле улуг дуржулгалыг. Бедик дүжүттүг гибридтерни алырынга сорттар аразының гибридациязының аргаларын венгр селекционерлер чедишкиннинг ажыглап турарын илеткелдер көргүскен.

Кыдаттың, Румынияның болгаш Болгарияның төлөөлекчилери кукурузаны тарып өстүреринің талазы-биле боттарының байлак дуржулгазын конференцияның ажылының үезинде көргүскен. Кукурузаны нептередип эгелээн Австрия, Польша, Чехословакия, ГДР болгаш КУДР ол айтырыгже онза сонуургалын хайныктырганнар. Ол чурттарның төлөөлекчилери база илеткелдер кылгылаан.

Совет эртемден профессор И. Е. Глущенко илеткел кылгаш, Москва областың байдалдарында ССРЭ-нин Эртемнер академиязының генетика институтунда кукуруза селекциязының принциптерин болгаш баштайгы түннелдерин тайылбырлап чугаалаан.

Совет эртемден профессор А. С. Мусийко бодунуң илеткелинге Бүгү-эвилелдиң Г. Д. Лысенко аттыг селекция-генетика институтунда кукурузаның чаа сорттарын тургускаының дуржулгазын тайылбырлап чугаалаан.

Венгр селекционерлериниң херек кырында чедишкиннерин танышпышаан, конференция амгы үеде болдунуң ажылын үргүлчүлеп турар. Конференцияның киржикчилери—даштыкы эртемденнер Венгрияның эртем-шинчилел институттарынга, кураажыл-агыйларынга болгаш чер ажылының бүдүрүлге кооперативтеринге база баргылаан.

(СЭТА).

Англи-египет шериглерни Судандан үндүрер дугайында айтырыг

КАИР. Египет армияның кол штабының тускай төлөөлекчизи медеглел кылып, египет кол штабтың болгаш Каирде англи шериг атташезиниң харыысалгалыг төлөөлекчилериниң аразынга Судан дугайында 1953 чылдың февраль 12-деги англи-египет дугуржулгага дүүштүр англи болгаш египет шериглерни Судандан үндүрер айтырыгларга хамаарыштыр август 22-де чугаалажыышкыннар болганын айыткан.

Ол чугаалажыышкыннарның түннелинде Судандан англи-египет шериглерни көжүрер хуусаалардың дугайында дараазында дугуржулга чедип алдынганын египет кол штабтың төлөөлекчизи медеглээн: англи болгаш египет бүгү чепсектиг күштерни Хартумдан 1955 чылдың ноябрь 9-ка чедир база бүгү Судандан — ноябрь 13-ке чедир үндүрген турар ужурлуг.

(СЭТА).

Ноттингемширниң дагжыларының шиитпири

ЛОНДОН, август 22. Пресс Ассошиэйшн агентилелиниң дыңнадыын ёзугаар алырга, Ноттингемширде дагжыларның национал профэвилелдериниң салбыры Ноттингемширниң дагжыларының Совет Эвилелинге чораан 12 төлөөлерин аңаа хүндүлелдиң ёзузу-биле уткуп хүлээп алганынга харыы кылдыр совет дагжыларның төлөөлерин Ноттингемширже чалаар деп шиитпирлээн.

(СЭТА).

Финляндияның чонунуң саны

ХЕЛЬСИНКИ, август 23. Хельсинки радиозунуң дыңнатканын ёзугаар алырга, Финляндияның чонунуң саны бо чылдың январь 1-де 4248773 кижи чедип турар. Бүгү чоннуң 34 хуузу чурттуң улуг, биче хоорайларында чурттап турар.

(СЭТА).

Судтуң залындан

Бии-Хем районнуң улус суду Красноярск крайның Минусинск АТК-зының бензин сөөртүр машиназының чолаачызы С. И. Вишняковтуң автомобиль чорударының нийти чурумун үреп, нормадан ажыг дүрген чоруп турган Минусинск биле Кызыл аразының оруунга улуг авария кылгаш, кабинага олуртуп алган чаш уруглуг пассажиринге ондак таварыштырган хереэн үүүп шииткен.

Судтан С. И. Вишняковту 2 чылда эгип чазаар күш-ажыл лагеринге хоругдап, хөрөөн эрттирген сөөлүнде 2 чыл чолаачылаар эргезин казып шииткен.

И. ПЕТУХОВ.

СОВЕТ БОЛГАШ ЮГОСЛАВ НАЙЫРАЛДЫҢ БЫЖЫГ ҮНДЕЗИНИ

(Төнчүзү).

10 дөрбелчин метр, майыктааш идик — 0,6 эштен 0,8 эш чедир өскен.

Югослав көдээде элээн бурунгаарлаашкын болган. Дайын мурнундагы Югославия хожудангай чер ажылдыг чурт турган. Аңаа помещик болгаш капиталистиг улуг чер ээлээшкини тергиидеп турган. Тараачыннарның хөй кезии черни хөлзилеп алыр ужурга таваржып чораан. Бүдүрүлгениң кол чепсээ кылдыр ыяш андазыннар, дээре дизе-ле демир андазыннар ажыглатынып турган.

Фашист эжелекчилерни ашкан тиилелгениң соонда удаваанда чуртка чорутунган аграр реформазы помещиктериниң улуг чер эжелелин бүрүн узуткаан, черни ону ажылдан кылып турар кижилериниң холуга — күш-ажылчы тараачынларга шилчидип берген. Аграр реформазының түннелинде тургустунган күрүнениң 1.566 муң гектар тарыыр шөлдүг болгаш 489 муң гектар тарылга чорутунмас шөлдүг чер фондузундан 438 муң гектар черни чери чок болгаш биче черлиг тараачыннарның 246 муң өг-бүлелери алганнар. 359 муң гектар ажыг черни биче черлиг даглыг районнардан Воеводинаже көжүртүп келген 60 муң өг-бүлелериниң холунга шилчидип берген. Чер фондузунуң оон артканын күрүнениң көдээ ажыл-агый именнелеринге болгаш чамдыызын көдээ ажыл-агыйның бүдүрүлге кооперативтеринге шилчидип берген.

Югославияның көдээ ажыл-агыйында амгы үеде 9.500 тракторлар, 15 — 18 муң молотилкалар, тараа кестирер 28 муң бөдүүн машиналар бар болуп турар. Бо чорук чер ажылының техника талазы-биле хожудангай чоруун херечилеп турар.

Югослав көдээде хуу тараачын ажылагыйлар-биле чергелештир көдээ ажылагыйның бүдүрүлге кооперативтери база бар болуп турар. Олар күрүнениң именнелери-биле кады көдээ ажыл-агыйда социалистиг баштайгы үндезин дөстер болур.

Югославияның көдээ ажыл-агый бүдүрүлгези чурттуң аъш-чемге болгаш чигэтке хереглелдериниң элээн хожудан турар. Ол чорук югослав көдээ үүрмек, быдаргай көдээ ажыл-агыйлыг, кошкак техник суурлуг болуп турары-биле болгаш фашистиг эжелелдиң үезинде, а ол ышкаш көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезин кызыылдырарынга чедирген ээлээн хөй дүжүт чок чылдарның түннелинде улуг когаралга таварышканы-биле тайылбырлатынар. Югослав парлалганың айтып турары болза, 1954 — 1955 чылдарда чурт чоннуң хереглелдерин хандырар төлөөде 1.300 муң тонна кызылтасты дашкаартан киирер ужурга таварышкан.

Мал ажылының хөгжүлдезиниң талазында байдал оон дээре болуп турар. Югославияның чыл-бүрүде үндүрүп турар статистиказының медээзин ёзугаар алырга, чуртта мыйыстыг бода малдың баш саны дайын мурнундагы деңнелден 1953 чылда 18 хуу, хаваннарның — 29 хуу, хойларның — 12 хуу өскен. Чүгле чылгы малдың баш саны дайын мурнундагы деңнелге четпээн. 1953 чылда югослав көдээге мыйыстыг бода малдың баш саны 5 миллион ажыг, шээр мал 12 миллион ажыг баш, 4,5 миллион хаваннар, 1100 муң баш ажыг чылгы мал бар турган.

Күрүне көдээ ажыл-агыйның өзүлдезин хандырып турар эргежок чугула хемчеглерни ап чорудып турар. Чер ажылында капитал салыышкын көвүдээн. Капитал салыышкын 1954 чылда 12.300 миллион динардан 20 миллиард динар чедир өскен. Машиналарны, удобрениелерни, кывар чүүлүү тараачыннарның болгаш көдээ ажыл-агыйның бүдүрүлге кооперативтериниң чиигелделиг байдалга тып алырынга чөөлилерни тускайлап берип турар. Бо чылын 12 миллиард динарны үндүрген.

Ынчалза-даа Югославияның көдээ ажыл-агыйын хөгжүдерин хандырарының хемчеглери оон-биле кызыгаарлатынмас. Чөөлилер системазы-биле болгаш бюджет хөренгилериниң акшаландырыышкын-биле чергелештир дүрген ажыглаарынга хереглээр онза акша-хөренгини тускайлап турар. Күрүне планының көрүп турары болза, көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезин хөгжүдериниң фондуларын нийти республика органнары болгаш чер-черниң улус комитеттери база тургузуп турар. Ол-ла бүгү фондуларның нийти хемчээли 1955 чылда 3.700 миллион динар болур. Ол фондуларның акша-хөренгилери тараа культураларының бедик сорттуг үрезиннерин бүдүрер чорукту мактап деткиринге, үрезин арыглаар болгаш хоранналар станцияларны тургузарынга, кылымал удобрениелерни калбаа-биле ажыглаарынга чарыгдатынар. Ол акша-хөренгиниң дузазы-биле 140 муң хире гектар черни суггарарының болгаш 40 муң хире гектар черни сугландырарының ажылдарын үргүлчүлээр.

Югославияда культура тургузуушкуну улам-на көскүү-биле калбарып турар. Чуртта чоннуң ортузунга бижик билбес чорукту узуткаарының талазы-биле ажылды калбартып турар. Эге, ортумак болгаш дээди школаларның четкизи өскен. 1938 — 39 өөредилге чылында чуртка 8.956 эге болгаш долу эвес ортумак школалар санатынып турган, 1952 — 53 өөредилге чылында олар барык-ла 14 муң болуп турар. Гимназиялар дайын мурнунда 205 турган, ам 606 болуп турар. Чыдыышкын югослав улустуң калбак массаларынче бүзүрелдин-биле кирип турар.

Чыдыышкын хөгжүлдезиниң тодаргай херечизи болза, дээди өөредилге черлериниң өзүлдези болур. Дайын мурнунда Югославияга 17.247 студентилерлиг 23 факультеттер турган. 1952 — 53 чылда 47.876 студентилерлиг 55 факультеттер бар апарган.

Югославияда библиотекаларның, музейлериниң болгаш театрларның саны үргүлчү өзүп турар. Чуртта профессионал театрларның четкизи барык-ла үш катап өскен чорукту айтырга-ла аңаа четчир.

Югославия биле Совет Эвилелиниң аразында, а ол ышкаш Югославия биле улус демократиязының чурттарының аразында харылзааларны таарыштырганы болгаш найыралды доктаатканы кайы-кайызының культурлуг харылзааларын быжыглаарынга бодунуң ажыктыг чоруун эңне чоокку үеде көргүзе бөөр.

Совет Эвилелиниң талазындан Югославияның хамаарышпас чоруунга кыжаныг турбаан болгаш турып шыдавас-даа. Социалистиг күрүне болур Совет Эвилели болза, Югославияга нийтилелдиң чаа тургузуунуң, ажылчы чоннарның эрге-чагыргазының быжыгарынга сонуургалдыг.

Совет Эвилелиниң болгаш улус демократиязының чурттарының нүүрү-биле югослав улус алызындан эң-не шынчы өөнүктерлиг болуп турар. Ол чорукту билири харылзааларны таарыштырарынга болгаш быжыг, үре-түннелдиг найыралды быжыглаарынга дөгүм болур. ССРЭ биле Югославияның аразында харылзаалар делегейни хуваашпазының, бүрүн эргени, хүндүлээриниң, хамаарышпас чоруктуң, девискээр талазы-биле холгаарлашпас болурунуң база бүрүн эргениң принциптерин, улустарның аразынга тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынны хүлээриниң болгаш хөгжүдериниң, кайы-кайызын хүндүлежириниң болгаш иштики херектеринге холгаарлашпазының үндезининге тургустунуп келген болгаш тургустунар.

ССРЭ-нин Дээди Совединиң 3-кү сессиязынга эш Н. А. Булганинның медеглээни болза, совет-югослав харылзааларны экижидериниң хереэнге амгы үеде чедип алдынган түннелдер ийи чурттар карачаңгыс шын орукту шилип алган деп бодаарының бүгү барымдаалары берип турар болгаш ийи чазактар Совет Эвилелиниң болгаш Югославияның Федеративтиг Улус Республиказының аразында харылзааларны улам ыңай хөгжүдериниң болгаш быжыглаарының хереэн бүгү шыңгыызы-биле көрүп турар.

ССРЭ-нин болгаш Югославияның аразында найыралдыг харылзааларны ийи чурттарга ажыктыг кылдыр, бүгү делегейге тайбыңны хандырарының болгаш быжыглаарының эрге-ажыктарынга хөгжүдер болгаш быжыдар деп бодунуп чүткүлүнге совет улус чаңгыс эп-сеткилдиг болгаш чайгылыш чок.

Я. МАКАРЕНКО.

Гоада байдал

ДЕЛИ. «Хиндустан стандарт» солуннуң дыңнатканын ёзугаар алырга, Гоада национал конгресстиң чанында тайбың улуг ланыышкын шимчээшкининиң чөвүлелиниң даргазы Альварес бүгү-ле болдунгу дег чепсектер-биле португал администрацияга удур демиселди чорударынче Гоаның чурттакчыларын чөвүлел кыйгырган деп медеглээн.

Түс черниң чонунуң ортузунда чаа масалыг хоругдаашкынның дугайында медээлер Гоадан кирип турар. Националистиг шимчээшкининиң төвү кылдыр санатынып турар Сакой Верем деп көдээ суурну бомбалаар дугайты португал эрге-чагыргалар кыжанганнар. Ол суурдан август 15-тен эгелээн 300 ажыг кижини тудуп хоругдаан. Август 21-де португал эрге-чагыргалар Индияда португал ээлел черлериниң хоойлу үндүрер чөвүлел дээрзинге элдепейлиг соңгуулдаларны организастаан. Соңгуулдалар үезинде португал эрге-чагыргаларның үүлдүгзүнүп көргени чүгле ындыг кандидаттарны бадылаарын соңгукчуларга чөпшээрээн турган, соңгуулдалар полицейжи дерзиилээшкининиң байдалында эрткен. Гоаның 600 муң чурттакчыларының аразындан соңгукчулар даңзызынга 50 муң четпес кижини киирген турган.

(СЭТА).

Колхозтарның баштаар черлеринге болгаш хамаатыларга дыңнадыг

Ыяавыла кылыр страхованиениң дадывырларының бирги төлелгезиниң хуусаазы бо чылдың сентябрь 1-де төнүп турарын күрүнениң страхование чериниң эргелели сагындырып тур.

КОЛХОЗТАРНЫҢ БАШТААР ЧЕРЛЕРИ, ХАМААТЫЛАР!

Страхование төлелгелериниң бирги, а ол ышкаш дараазындагы хуусааларының дадывырларын эрттирбейн чогуур үезинде төленер.

СТРАХОВАНИЕНИҢ ДАДЫВЫРЛАРЫН МООҢ АДААНДА ЧУРУМНАРНЫ ЕЗУГААР ТӨЛЕЭР:

Колхозтар болза, күрбанкының салбырларын дамчыштыр күрүне страхованиезиниң агар санынче акша боду-биле ийикпе, азы шилчилге-биле төлээр.

Колхозчулар ийикпе, азы көдээ черлерде чурттап турар хамаатылар болза, районнарның сан килдистериниң үндүрүг агентилерин болгаш күрстрахтың инспекторларын дамчыштыр төлээр.

Ажылчыннар, албан-хаакчылар болгаш хоорайларда, суурларда чурттап турар хамаатылар болза, күрбанкының салбырларын, ажаалга кассаларын, күрстрахованиениң агентилерин база инспекторларын дамчыштыр төлээр.

СТРАХОВАНИЕНИҢ ДАДЫВЫРЛАРЫН ТӨЛЕЭР ХУУСААЛАРЫН ЭРТТИРЕРГЕ МООҢ АДААНДА ХӨӨЛЕЭШКИННЕРГЕ ОНААЖЫР АПААР:

Колхозтардан оларның төлээр ужурлуг дадывырынга бир хүнде 0,05 хууну, а хамаатылардан 0,1 хууну немей төлеткен турар.

Күрстрахованиениң Тыва автономнуг область эргелели.

Редакторнуң оралакчызы Т. С. ТАЛГАНЧИК.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 3—62, редакторнуң оралакчызының, иштики информация килдизиниң—3—88, харыысалгалыг секретарының 4—98 болгаш партийжи амыдырал, пропаганда, үлетпүр транспорт, көдээ ажыл-агый килдистериниң 3—68, культура болгаш амыдырал, чагаа килдистериниң база бухгалтериянын—3—65

ТС — 02306. Культура эргелелиниң типографиязы